

קונטרס

הבינוני

פרשת
כי תצא
תש"פ

שנה ב' חוברת מ"ח

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני 

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF



שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743



שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור ס"ו

תכלית בקשת מילוי החסרונות מהשי"ת

הוכחה מנוסח התפילה על נחיצות הבקשה \ כי אתה שומע תפילת כל פה \ להרגיש בגודל חסרון האדם \ כלות הנפש אל האלוקים \ מהות הבקשות היא לצורך מילוי החסרונות \ תכלית בריאת החסרון \ מי שיש לו חולה בתוך ביתו \ עבודת חיי האדם למצוא את הקב"ה \ החסרון משלים את העולם \ מפני מה אין הוולד יוצא מהול \ התפילה היא העצה היחידה להשלמת החסרון \ למען אנסנו הילך בתורת אב לא \ תכלית החסרון להביא לידי תיקון הנשמה \ אין התפילה תלויה ברצון עליון למלא המבוקש \ החסרון בהשלמת המבוקש משלים את תכלית התפילה \ כל המצוות מוליכות אל האמונה והבטחון \ יודע יצר כל יצורים \ אפרש שיחתי לפניך \ ותן בלבנו אמונה הכנעה וענווה \ מיום שחרכ בית המקדש ננעלו שערי תפילה \ הצדיק מתפלל וצוּעק גם כשהישועה מובטחת \ ומרדכי ידע את כל אשר נעשה \

יום שני פרשת כי תצא - ד' אלול ה'תש"פ

בוּחַה שֶׁל אֲמִירַת תְּהִלִּים לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מִנִּגְעָיו

יהיו לרצון אמרי פי \ צדיק גוזר והקב"ה מקיים \ אור התהלים כאור נגעים ואהלות \ תיקון לשורש פורה ראש ולענה \ פתרונות רוחניים לפגמים רוחניים \ יגעת ומצאת תאמין \ פתח להם נועם ורצון \ כל הנגעים ואפילו נגעי עצמו \ כל אחד וצורת היגיעה שלו \ עצה נפלאה לקניית החסידות \ טובה מרדות אחת בלבו של אדם \

יום שלישי פרשת כי תצא – ה' אלול ה'תש"פ
הדרך אל האושר על-פי ספר התהלים

אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים \ אושר שאינו מצטמצם במילים \
כל ההתחלות קשות \ דברי תורה נעוצים סופן בתחילתן \ כל הנשמה תהלל
י-ה \ ברוך המקדש שמו הגדול ברבים \ מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום
בנו \ מציאות היא ואין להרהר אחריה \ כמתאוננים רע באזני ה' \ הודו לה'
כי טוב \

מדור שבת קודש – לקראת דמדומי חמה

ואני תפילתי לך ה' עת רצון

הפורש מהבלי הזמן תפילתו מתקבלת \ לעולם יהא אדם זהיר בתפילת
המנחה \ התעוררות הרצון הקדום להטיב לבריות \ רצון כל הרצונות \ בעת
רצון עניתיך \ השבת מהפכת את הדין לרחמים \ שיהו קורין במנחה בשבת
משום יושבי קרנות \ מסירת מודעה בשבת במנחה \ זמן של התגלות אלוקות

מדור הילולא דצדיקיא

ה' בן איש חי' – הגאון רבי יוסף חיים בן הרב אליהו זצ"ל

רב פעלים לתורה ולתעודה \ תבלין אחד יש לנו ושבת שמו \ טעם הביצים
שהציל את היהודי מרדת שחת \ הודאה על-פי סדר האברים \ דוד בשתיים
ולא עלתה לו \ ענוש לנער על-פי כוחות נפשו \ שלוש רגלים – שלוש חינות

לזכות אליעזר בן פינא

מדור אמונה ובטחון שיעור ס"ז

תכלית בקשת מילוי החסרונות מהשי"ת

זולתך תלילה, פי אם תרדף נפשי רצונך
השוב באמת.

ובכן נשאלת השאלה: אם זוהי תכלית התפילה, מדוע לא תיקנו אנשי כנסת הגדולה על זה הדרך שנעבור על כל פרט ופרט מצרכי האדם ונמסור עליהם מודעה שהכל תלוי בה' אלוקי ישראל, וכה נאמר: רבון העולמים ידעתי שאין לי שום כוח להשיג חכמה ורק אם אתה תאיר את עיני בחכמה ובינה ודעת, אוכל להבין את חלקי בתורה. ידעתי שאין לי שום כוח להתפרנס, ורק אם אתה תפרנס אותי, יהיה לי ולבני ביתי לחם לאכול ובגד ללבוש. ידעתי שאין לי שום כוח להשיג רפואה למכאובי... וכן הלאה כל התפילה מתחילתה לסופה. סוף דבר: מזה שאנשי כנסת הגדולה ייסדו את התפילה בנוסח של בקשה, משמע שיש עוד ענין בתפילה מלבד הגברת ההכרה בלב שהכל בידו יתברך.

כי אתה שומע תפילת כל פה

ובאופן אחר יש לשאול: הלא כלל הוא בידינו שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, רוצה לומר, הגם שיכולים להוסיף ביאור ועוד ביאור, צריך להשאיר תמיד עם הביאור הפשוט. ומעתה איך אפשר להתעלם מן הביאור הפשוט בכוננת התפילה, שהוא לבקש מה' ולהאמין שישמע לתפילתנו כמו שאומרים "כי אתה שומע תפילת כל פה"?

הובחה מנוסח התפילה על נחיצות
הבקשה

בשיעור הקודם הרחבנו את היריעה לבאר על-פי דברי המבי"ט, שתכלית התפילה אינה למען השגת המבוקש, אלא תכליתה לחזק בלבנו ההכרה שאנו חסרי אונים ורק הקב"ה יכול להושיע אותנו ולספק לנו כל צרכנו מאל"ף ועל תי"ו.

מקשין העולם: מדוע אם כן תיקנו את נוסח התפילה באופן של בקשה, ולכאורה צריכים היו לתקנו באופן של מסירת מודעה? והאמת שכבר נמצאת בידינו תפילה כעין זו המיוסדת על מסירת מודעה, והיא תפילתו של הרה"ק רבי מאיר מאפטא זיע"א: רבון העולמים ידעתי פי הנני בידך לבר פחמך ביד ה' יוצר. ואם גם אֶתְאָמֵן בַּעֲצוֹת וְתַחֲבוּלוֹת וְכָל יוֹשְׁבֵי תְּהוֹמוֹת לַיָּמִינִי לְהוֹשִׁיעַנִי וְלְתַמֵּךְ נַפְשִׁי, מִבְּלַעֲרֵי עֵזְךָ וְעֲזָרְתְּךָ אֵין עֲזָרָה וִישׁוּעָה. וְאִם תְּלִילָה יִתְּפָצוּ בְּלִם לְהִרְעֵ אֲז אֶתָּה בְּחִמְלָתְךָ תְּשִׁים עֵינֶיךָ עָלַי וְתִשְׁקֶנִי עָלַי לְטוֹבָה מִמְּעוֹן אֲרֻשֶׁךָ. הִנֵּה תְּחַלִּים נְפִלָה לִי בְּעַמֵּימִים, וִישׁוּעָתִי בְּאֶה, וְעֲזָרְתִי תִגְּלָה. ולאחר מכן בתפילה זו מבקשים מהקב"ה שיגביר בלבנו הכרה זו: לְכֹן עֲזָרְנִי רַבּוֹן הַעוֹלָמִים לְהִיּוֹת עֵינֵי פְתוּחוֹת לְרְאוֹת תְּמִיד אֲמִתּוֹת הַדְּבָר הַזֶּה, וְיִהִי תְּקוּעַ וְקַבּוּעַ אֲמוּנָתְךָ בְּלִבִּי בְּכָל עֵת לְבַל אֲסוּר לֹא דַבּוּר וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה וְלֹא בְּמַחֲשָׁבָה לְעַבֵּד

מבחינתי, וכבר הנחתי פל ענגי אל גזרתך
הקנימת ונהגתך העליונה.

הנה דברי רבינו בעל חובת הלבבות
ברור מללו שזוהי תכלית התפילה, לחזק
ההכרה בלבנו שאנו תלויים בכל צרכנו
בבורא יתברך שמו.

כלות הנפש אל האלוקים

ועוד כתב דברים מפורשים (שם
חשבון ט): וראוי לך אחי שתדע, פי פונתנו
בתפלה אינה פי אם כלות הנפש אל האלקים
ויקניעתה לפניו עם רוממותה לבוֹרָאָה
ושבחה והודאתה לשמו וְהַשְׁלֵכַת פֶּל יְהִיָּה
עָלָיו.

הגה"צ ר' אביגדור מיללער זצ"ל היה
לוקח את דברי החובת הלבבות האלה
ומחלק אותם לחמשה דברים אותם צריך
האדם להשיג בתפילתו: א. כָּלוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶל
הַאֱלֹקִים. והיינו כי כל דבר יש לו תשוקה אל
מה שנותן לו חיות, ועל כן צריך האדם
לעורר את תשוקתו אל האלוקים, וזאת על-
ידי שיוסיף להתבונן בכך שרק הקב"ה יכול
למלאות לו צרכיו. ב. פְּנִיעַתָּה לְפָנָיו. היינו
כיסוד האמור, שעל נפש האדם להכנע לפני
ה', וזאת מחמת הידיעה הברורה שלא יהיה
לה שום דבר מצרכיה אם לא יתן לה ה'. ג.
עִם רוֹמְמוֹתָהּ לְבוֹרָאָה. היינו שתכלית כניעה
זו היא להכיר ברוממות הא-ל-שֶׁהִכֵּל תְּלוּי בּוֹ
והוא המחיה את כולם. ד. וְשִׁבְחָהּ וְהוֹדָאתָהּ
לְשִׁמּוֹ. כי על-ידי ההכרה ברוממותו יתברך,
תתעורר הנפש לשבח ולהודות לשמו על
שמחיה את כולם. ה. וְהַשְׁלֵכַת פֶּל יְהִיָּה
עָלָיו. כאשר תרגיש כן הנפש, ממילא לא
תדאג לכלום אלא תשליך את כל משאה על
הקב"ה.

ולומר שלא זוהי תכלית התפילה, שהרי
הקב"ה יודע מעצמו מה שחסר לנו ואין אנו
צריכים לספר לו, ועוד זאת הוא יודע מה טוב
לנו ובוודאי ייטיב לנו, אלא כל תכלית
התפילה היא כדי לדבר אל עצמנו ולהטמיע
על ידי כן בלבנו את ענין הבטחון.

אלו השאלות שנשאלו מפי אנשים
הרבה בכמה וכמה אנפין, ותוכנה שעדיין לא
נתבאר איך היסוד שהובא מפי המבי"ט
ושאר הראשונים והקדמונים עולה בקנה
אחד עם ענין הבקשה שבתפילה. ובטרם
נבוא אל התשובה נגלה דעת שאי-אפשר
לזוז מיסוד זה שהבאנו כמלוא נימה, שהרי
יסוד זה מבואר בכל ספרי הקדמונים, ואם
בשיעור הקודם הוא הובא מפי המבי"ט ומפי
ספר העיקרים ומפי החסיד ר"י יעב"ז ז"ל,
הלא הוא מבואר גם בספר ה'חינוך' במצות
התפילה, וכן הוא כמה פעמים בדברי רבינו
בעל חובת הלבבות.

להרגיש בגודל חסרון האדם

וזה לשון רבינו בעל 'חובת הלבבות'
(שער חשבון הנפש פ"ג חשבון י"ח): וְאָמְרוּ
עַל אֲתוֹד מִן הַצְּדִיקִים, שְׁהִיָּה אוֹמֵר אַחַר
תְּפִלְתוֹ... וְאִתָּה יוֹדֵעַ תְּקַנְתִּי וְאוֹפְנֵי הַנְּהַגְתִּי
(כלומר, אתה יודע מה הם צרכיי ולמה אני
זקוק), וְלֹא הוֹדַעְתִּיךָ בְּצָרְכֵי לְהַעִיר אוֹתְךָ
עָלֶיךָ (לא הודעתי לך את צרכי כדי שתדע
למה אני זקוק), אֲלֵא שְׂאֲרֵגִישׁ בְּגִדְל תְּסוֹרֵנִי
אֲלִיךָ וּבִטְחוֹנֵי בְּךָ (תכלית בקשתי ממך אינה
אלא כדי שארגיש אני בחוסר האונים שלי
ואחזק בזה את בטחוני בכך מתוך הכרתי שרק
אתה יכול להושיעני). וְאִם אֲשָׂאֵל מִמֶּךָ
בְּסִקְלוֹתַי מַה שְׂאִינּוּ טוֹב לִי וְאֲבַקֶּשׁ מִמֶּךָ מַה
שְׂאִין בּוֹ תְּקַנְתִּי, בְּחִירְתְּךָ הַעֲלִינָה טוֹבָה

בהן משום חסרון, דברים שחסרים לנו, דברים שחסרים למשפחתנו, לקהילתנו או לכלל ישראל או לשכינה הקדושה. חסר לנו חכמה בינה ודעת, חסר לנו תשובה, חסר לנו סליחה וכפרה, חסר לנו גאולה ורפואה, חסר לנו ירושלים, חסר לנו בית המקדש וכן הלאה.

תכלית בריאת החסרון

ונמצא מעתה שלפני שאנו שואלים מדוע יסדו אנשי כנסת הגדולה נוסח התפילה באופן של בקשה למילוי החסרון, יש לנו לשאול **מדוע ברא הקב"ה את החסרון כלל וכלל, וכשנבין מדוע ברא את החסרון נוכל להבין מהי פשר הבקשה.**

והאמת שהחסרון נברא כבר מתחילת הבריאה, וכמו שאנו אומרים "יוצר אור ובורא חושך", ובלשון הפסוק (ישעיהו מה, ז) נאמר עוד "עושה שלום ובורא רע", ומאז בריאת העולם ועד עתה יודע כל אדם מחסור בכל עת, זה חסר לו וזה מציק לו, זה מדאיג אותו וזה מכביד עליו, והשאלה הנשאלת: **מה תועלת יש בבריאת החסרון?**

מי שיש לו חולה בתוך ביתו

אכן התשובה לשאלה זו נוכל למצוא במעשה שהיה בהרה"ק רבי העניך מאלעסק זיע"א¹: יהודי אחד שחלה במחלה אנושה, נשלח על-ידי רופאו אל הצדיק מאלעסק באמרו לו כי צדיק זה יש בכוחו להמשיך רפואות מעל לדרך הטבע. כשהחולה הגיע אל הצדיק מאלעסק, הורה לו הצדיק להשאר אצלו על שבת. בשבת באמצע התפילה,

הא לנו מדברי ה'חובת הלבבות' שתכלית התפילה היא להביא את האדם לידי דביקות, ומה היא אותה דביקות? לא הנדנדוד החזק בשעת התפילה ולא הדקדוק הנפלא באמירת שוא נע ושוא נח, אלא הביטול האמתי להשי"ת הבאה על-ידי הרגשה זו שהוא עצמו חסר מכל וכל ואין לו שום קיום, וכל חיותו וכל אשר יש לו אינו אלא מאתו יתברך.

וגם בדבריו שבים אנו אל הקושיא: אם זוהי תכלית התפילה, מדוע יסדו אנשי כנסת הגדולה את נוסח התפילה באופן של בקשה ולא באופן של מסירת מודעה?

מהות הבקשות היא לצורך מילוי

החסרונות

וזאת יש להקדים ולומר, שהקושיא היא רק על הברכות האמצעיות, שהרי **שלוש הברכות הראשונות הן שבחן של הקב"ה**, ופשוט וברור ללא שום צל של ספק **שבחן האדם מחזק האמונה בלבו שהקב"ה גומל חסדים טובים וקונה הכל**, ושהוא גבור ומחיה מתים ומכלכל חיים בחסד וכו'. וכמו כן **שלוש הברכות האחרונות הן הודיה להשי"ת כדי להוציא את ההרגשים הפנימיים של הכרת הטוב להשי"ת**, כי כן מחויב האדם להכיר טובה למי שמספק לו כל צרכיו בכל עת. הקושיא היא רק על הברכות האמצעיות למה נתייסדו באופן של בקשה.

ובכן אם נתבונן נראה שבכל אותן ברכות האמצעיות מזכירים אנו דברים שיש

¹ חתנו ותלמידו של הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע.

דיבור ומעשה, וזוהי עבודת חיי האדם. ובכן מי יערב לנו שבאמת נצא לחפש את הקב"ה? אולי נתהלך כל חיינו ונחשוב שאנו יוצאים ידי חובה בהליכתנו לבית הכנסת ואין אנו זקוקים ליותר מכך? לכן ברא הקב"ה חסרון בעולם עוד בטרם חטא אדם הראשון (וכדאיתא במדרש על הפסוק "וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ", שהעשב עמד בפתח הארץ והמתין לאדם הראשון שיתפלל להורדת גשמים, וכיון שיתפלל מיד ירדו גשמים והאדמה הצמיחה פירותיה), כי כך רצה הקב"ה שירגיש האדם חסרון, מי בבנים, מי בכריאות הגוף והנפש, מי בפרנסה, וכשירגיש האדם חסרון, ממילא יבקש את הקב"ה, וכיון שמחפש את הקב"ה, יכול חסרונו להתמלאות מאחר שכבר מילא את שליחתו להפגישו עם אלוקים.

החסרון משלים את העולם

אמור מעתה: **החסרון שברא הקב"ה בעולם אינו נחשב לו כחסרון אלא כשלמות**, כי עולם שאין בו חסרון אינו עולם שלם, ואילו היינו נמצאים בעולם כזה, לא היינו יוצאים אף פעם לחפש את הקב"ה, והיינו דומים לילד תפנוקים שאביו נתן לו כל ימיו כל מה שהוציא על דל שפתיו ומעולם לא היה דבר שביקש ואמר לו "לא", שהופך עם השנים לאדם שאינו מן הישוב, וכאשר אי פעם יסרב אחד ליתן לו דבר מה, ייצא מכליו וכמעט שישתגע מזה. לכן ברא הקב"ה את החסרון, כדי שנוכרח לפנות אל השי"ת ואז יהיה העולם שלם.

וזהו הביאור הפשוט במה דאיתא

הסתובב אליו הצדיק, הסתכל עליו במשך כמה רגעים, ובאופן פלאי נעלמו ממנו כל המיחושים כאילו לא היו ונתרפא כליל.

לאחר מכן באמירת התורה, אמר הצדיק: ישנם צדיקים שאינם רוצים לרדת לזה העולם, מקום חושך וערפל, אלא שהקב"ה שולח אותם לזה העולם מפני שישנן נשמות בעולם שכל תיקונם הוא שיבואו אל הצדיק ואפילו רק יסתכלו עליו. והנה לאחר שהצדיק יורד לעולם, איך הקב"ה מביא אליו אותן נשמות הצריכות תיקון על ידו? הוא עושה בהם ענין של חסרון בבני חיי מזוני, ואז הם באים אל הצדיק לבקש ישועה, וכשהם באים אל הצדיק, הצדיק מסתכל עליהם ומביאם אל תיקונם, ואז ממילא יכולים מן השמים להשלים להם את חסרונם, שהרי כל חסרונם לא היה אלא כדי שיבואו אל הצדיק, ועכשיו שכבר באו, אין יותר צורך בו.

עבודת חיי האדם למצוא את הקב"ה

הנה שורש דיבור קודש זה הוא יסוד ביהדות, והוא השופך אור על ענין בריאת החסרון. **הקב"ה הוריד אותנו לזה העולם כשתכליתנו ותיקון נשמתנו למצוא את הקב"ה** (הצדיק הוא רק מרכבה לשכינה ומסייע לנו למצוא את הקב"ה). אם יתהלך האדם מאה שנה בזה העולם ולא ימצא את הקב"ה, לא יבוא לידי תיקון, ואינו דבר קל למצוא אותו, כי היצר מסתיר אותו מן האדם, ולא כל פעם שסבור האדם שמצא את הקב"ה, באמת מצא אותו. **למצוא את הקב"ה פירושו שהידיעה שיש אלוקים בעולם תכבוש את האדם מכף רגל ועד ראש ותשנה את כל מהותו והתנהגותו במחשבה**

התפילה היא העצה היחידה להשלמת החסרון

כעת ניתנה ראש ונשובה אל התפילה:
התפילה היא הדרך היחידה למילוי חסרונינו. ונבאר: אלמלא היינו זוכים להתקשר ליחיד א-ל חי העולמים על-ידי כוח התפילה, אז היו כל חיינו מלאים דאגה ומכאוב ויגון, וכפי שבאמת נראים כן חייהם של אומות העולם (אם כי אף הם יכולים להתקשר אל הקב"ה על-ידי התפילה, אך לא במדרגה נעלית כמונו, וכלשון הפסוק: "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו"), שהרי אין לך אדם בעולם שאינו יודע מחסור, ואפילו יהיה האדם עשיר שבעשירים, הלא כאן תכאב לו ידו וכאן תכאב לו שינו, ואז כשכאביו ייסרו אותו, ישכח מכל כספו המונח בבנק.

אבל עכשיו שהקב"ה צונו להתפלל אליו ונתן לנו את הכוח להתקשר אליו באמצעות התפילה, הורה לנו בזה שנדבר על חסרונינו כדי שנזכור מהם (כי אם לא יזכור האדם שיש לו חסרונות, יצטרך הקב"ה להוסיף לו חסרון כדי להזכירו), ואז נפנה אליו ונבקש ממנו שימלא לנו אותם חסרונות.

למען אנסנו הילך בתורתי אם לא

הנה רבינו בעל חובת הלבבות כתב בהמשך דבריו על הפסוק "למען אנסנו הילך בתורתי אם לא", שבאמת היה הקב"ה יכול ליתן שפע לאדם גם בלי עשיית השתדלות, ומפני מה התנה זאת בעשיית השתדלות, מפני שרצונו לבחון את האדם, לראות אם יעשה את השתדלותו באופן המותר אם לאו.

במדרש כמה פעמים על הפסוק הנאמר בבריאת העולם "הנה טוב מאוד" – טוב זה טוב, טוב מאוד זה רע. והיינו כי יש מאכל שהוא טוב [גאנץ גוט] ויש מאכל שהוא טוב מאוד [זייער גוט], דהיינו מושלם. העולם היה יכול להיות רק בבחינת טוב [גאנץ גוט]. מה שהופך אותו לטוב מאוד, למושלם, הוא הרע, דהיינו החסרון. וכמו כן האדם שהוא עולם קטן, אילו היו לו כל צרכיו ברוחניות ובגשמיות ולא היה יודע מחסור, לא היה נקרא "טוב מאוד", כי אין האדם יכול להיות "טוב מאוד" אם אינו יודע מחסור. הדברים שחסרים לו לאדם, הם אלה שמעדנים אותו אם הוא יודע לנצל אותם כראוי; הם אלה שהופכים אותו ל"טוב מאוד".

מפני מה אין הוולד יוצא מהול

צאו וראו מה שמובא במדרש תנחומא (פרשת תזריע) שטורנוסרופוס הרשע שאל את רבי עקיבא: אם הקב"ה חפץ במילה כדבריכם, למה אין הוולד יוצר מהול ממעי אמו? מה שאתה אומר למה אינו יוצא מהול, לפי שלא נתן הקב"ה את המצוות לישראל אלא לצרף אותם בהן.

הוי אומר: מפני שהקב"ה רצה שנתקרב אליו ונהפוך לאנשים טובים מאוד, לכן ברא את האדם עם ערלה שהוא חסרון לו, כדי שנצטרך אנו לחתכו ולהזיל דם, כי זהו שלימות האדם, שהוא נולד עם חסרון והוא פועל להשלימו. נמצאנו אומרים שכל חסרון שיש לו לאדם אינו כדי שישאר עמו, אלא כדי שיקום ויפעל להשלימו, כי אז ישתלם יותר מכפי שהיה אילו היה נוצר ללא אותו חסרון.

יתקרב אליו. ואם כן בוודאי יתכן שהגם שיתפלל האדם ויחזור ויתפלל, לא יראה שחסרונו מתמלא לו, וכל זה מחמת חשבונות שמים הכמוסים מאתו. וכבר יתכן שיתפלל האדם על החולה שיתרפא, ולא ייענה מפני שכבר בא קצו של אותו חולה. ולא יוכל אדם זה לשאול: אם כן למה התפללתי? כי תכלית תפילתו לא היתה כדי שיתרפא החולה, אלא תכליתה היתה כדי שהוא יתקרב אל ה', ואדרבא, אדם זה שחלה ונפטר מן העולם, היה הסיבה להתקרבותו של זה אל ה'.

אין התפילה תלויה ברצון עליון למלא המבוקש

על האדם להתרגל להתפלל אל ה' בהכנעה גדולה, וכה יאמר: אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה – מאמין אני שאם לא תתן לי דעת, לא יהיה לי דעת, ואם לא תאלפני בינה, לא אבין מאומה. ובכן אפנה אליך בתפילה ובתחנונים, שהרי לתכלית זו מנעת ממני דעת ובינה, כדי שאצטרך לפנות אליך בתפילה. וגם כי אראה שאין אתה משלים לי את חסרוני זה, לא אבהל ולא אשנה את תפיסתי מחמת כן, אלא אמשך לבקש ממך שתמלאנה לי, וכל זה מתוך ידיעה שזהו התפקיד המוטל עלי אף אם מחמת חשבונות אחרים לא תמלא לי חסרוני.

אכן לפעמים יתמלא לו לאדם חסרונו תיכף ומיד לתפילתו, והוא כאשר הדבר היה מוכן ומזומן לו, אלא שנמנע ממנו עד כה

כעין זה יוצר הקב"ה חסרונות לבני האדם, ולא מפני שאינו יכול להביא שפע בעולם עד שלא יידע שום אדם מחסור, אלא מפני שהוא רוצה לבחון את בני האדם, לראות מה יעשו עם חסרונותיהם, האם ישקעו בדאגה ועצבות, או שמא יוציאו את כוח התפילה ויעמדו להתפלל אליו שימלא להם את חסרונותיהם.

תכלית החסרון להביא לידי תיקון הנשמה

נמצאנו אומרים מעתה, שכאשר האדם מרגיש חסרון ונעמד להתפלל לה', בוודאי צריך הוא לבקש ממנו שישלים לו חסרונו, והגם שאמרנו בשיעור הקודם שעל האדם להאמין שכל מה שנעשה עמו הוא הטוב ביותר עבורו, אין בכך שום סתירה, שהרי מאיזה טעם החסרון טוב בעבורו? מפני שעל ידי כך הוא צריך לפנות אל הקב"ה ולבקש ממנו שימלא לו חסרונו, מה שביא אותו לידי תיקון נשמתו, ואם כן בוודאי זה מה שמוטל עליו לעשות, לפנות אל הקב"ה מתוך אמונה שרק הוא יכול להושיעו².

ויתכן גם שהקב"ה לא ימלא לו לאדם חסרונו הגם שפנה אליו בתפילה, אך כל זה לא מעלה ולא מוריד לענין עבודת האדם. וביתר ביאור: הלא לפי הנתבאר עד כה, אין תכלית התפילה למען השגת המבוקש או למען מילוי החסרון. להיפך, תכלית החסרון הוא בשביל התפילה, דהיינו כדי שהאדם יצטרך לקום ולהתפלל אל ה' ומתוך כך

² ואין בזה סתירה עם חיוב ההשתדלות וההליכה לרופא, כי מדברים אנו כעת בענין ההרגשה הפנימית שהישועה היא מאת ה', ודי למבין.

משמשת לאדם כשאר השתדלויותיו, בהן הוא עושה פעולה ומשיג תוצאה, ואילו מפני כך לא היה הקב"ה צריך ליתן לנו את כוח התפילה, אלא יכול היה לספק לנו כל צרכנו מתחילה באופן שלא יהיה לנו שום חסרון.

דייקא מפני שתכלית התפילה היא שהאדם יתבטל להקב"ה, לכן שלמות התפילה שפעם יושלם חסרונו ופעם לא יושלם חסרונו, פעם יושלם חסרונו רק לאחר כמה שנים ופעם לא יבין מדוע אין משלימים לו חסרונו. רק כך תהיה בקשתו מהקב"ה בקשתה הבאה מתוך הכנעה, ואז כאשר לא יושלם חסרונו תיכף ומיד, לא יצרח ככרוכיבי ולא יפול ליאוש. וכמו ששלמות האדם היא במה שיש לו חסרון, כך שלמות התפילה היא כשיש לה חסרון, כי דווקא מחמת החסרון שיש לה לתפילה, משתנה מהותו של אדם על-ידי התפילה.

והרי זה דומה להתקשרות לצדיקים, כי אם היינו מבינים תמיד את דרכי הצדיק וכדי להתקשר עמו לא היינו צריכים יותר מאשר לתת לו קוויטל, אבל אז לא היינו משתנים על-ידי ההתקשרות לצדיק. דווקא מפני שדרכי הצדיק נראים לפעמים תמוהים וזקוקים אנו ליגיעה רבה של ביטול כדי להתקשר לצדיק, דווקא מפני כך אנו מגיעים אל התכלית המקווה על-ידי ההתקשרות לצדיק.

כל המצוות מוליכות אל האמונה והבטחון

בל נשכח שהקב"ה לא נתן לנו את תרי"ג המצוות רק כדי לצאת ידי חובה ולהמשיך הלאה, אלא כל המצוות כולן נועדו לחזק בלבנו את מידת האמונה

כדי שיתפלל אל ה', וכיון שהתפלל, נתמלא שליחות החסרון, וממילא יכול הוא להתמלאות. לפעמים לא יתמלא לו חסרונו לעולם, והוא כאשר אין הדבר מיועד לו מן השמים מחמת חשבונות אחרים. ולפעמים יתמלא לו חסרונו, אך לא מיד, אלא לאחר זמן מה. ועוד יתכנו מקרים שיתמלאו לו חסרונו של אדם אע"פ שהדבר לא היה מיועד לו מן השמים, כי לפעמים התפילה תשנה את המציאות בעבור האדם.

בכל אופן, אם יתנה האדם את תפילתו במילוי החסרון, ירע שנכשל בהבנת תכלית התפילה. רק כשהאדם מתפלל אל ה' בין על צד שימלא לו חסרונו ובין על צד שלא ימלא לו חסרונו, סימן הוא שהוא מבין כי אין תכלית תפילתו למען מילוי החסרון, אלא כדי להתקרב אל ה', ואשר לכן מוטל עליו להתפלל הגם שאין שום צד למלאות לו חסרונו.

נגדיר מעתה כך: יש 'מה' ויש 'למה'. כששואלים 'מה' היא התפילה, התשובה היא: שבח, בקשה, והודאה. אך כששואלים 'למה' מתפללים, התשובה אחת היא: כדי להתקרב אל ה'. אך ורק מפני כך, ובשום פנים ואופן לא למען השגת המבוקש. התפילה כוללת גם בקשה, אבל תכלית הבקשה, אינה למען השגת המבוקש, אלא כדי שיתקרב האדם אל ה'.

החסרון בהשלמת המבוקש משלים את תכלית התפילה

נדגיש שוב מחמת נחיצות הדבר: אילו היה הקב"ה ממלא תמיד תפילתו של כל אחד כפי רצונו, היינו מאבדים את כל תכלית התפילה, שהרי אז היתה התפילה

היחידים שיעלו את האדם למדרגה גדולה של אמונה ובטחון, הם הדברים החסרים לו, הקשיים והמצוקות, כי הם אלה שמערערים מטבעם שלוותו של אדם ובהם הוא צריך להתאמץ וללחום עם עצמו להיכנע לפני השי"ת.

מעשה כאשר ישאלך אדם לאמור: מדוע תיקנו לבקש בקשות בתפילת שמו"ע, והרי נתבאר שתכלית התפילה היא חיזוק האמונה ובטחון בלב? לכאורה צריכים היו לתקן להגיד כל יום "רבון העולמים ידעתי", ולאחר מכן ליתן הודאה ושבח להשי"ת מצד הכרת הטוב! אף אתה תקיף אותו בשאלה: מדוע הוצרך הקב"ה ליתן לנו תרי"ג מצוות אשר כולן תכליתן להביא אותנו אל האמונה והבטחון, הלא לכאורה די היה בשלוש מצוות ואז לשיר ולנגן שירי אמונה ולספר סיפורים של השגחה פרטית?

והתשובה אחת היא, שהקב"ה מכיר אותנו יותר משאנו מכירים את עצמנו ויודע הוא שאנו עלולים לרמות את עצמנו כפי שרבים מרמים את עצמם, והרי כל אחד כאשר הדבר מגיע לנקודה שלו, קשה לו עד מאוד לעמוד בנסיגונו ולא להכשל. הביטו וראו כיצד מי שחשב שהגיע כבר למדרגה גדולה של אמונה ובטחון, ביום מן הימים כשהקב"ה אומר לו "לא" על דבר מה שהשקיע עליו עשרים שנה, הוא נופל ברוחו ושוכח לבטל רצונו מפני רצונו.

הקב"ה יודע כמה מצוות צריך האדם כדי שילמד לבטוח בו בכל העניינים ובכל המצבים שיפקדו אותו. ומי שזקוק יותר ממצוה מסוימת, הקב"ה יזמין לו יותר מאותה מצוה, ומי שזקוק יותר ממצוה אחרת, הקב"ה יזמין לו יותר מהמצוה

והבטחון ולקרבונו אל ה', וכמו שפירש הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א: "וידבר ה' אל משה" – כל מה שדיבר ה' אל משה, הוא "לאמור אנכי ה' אלוקיך".

ובעוד חלק מהמצוות טעונות ביאור מעמיק וחיפוש אחר חיפוש בדברי הראשונים כדי להבין איך הן מביאות את המקיימן לאמונה ובטחון, וכגון מצות כיבוד אב ואם עליה מסרנו כמה שיעורים בשבוע פרשת משפטים תש"פ, וכגון מצות שעטנז ושילוח הקן ופרה אדומה, הרי שבמצות התפילה הדבר מבואר בפשטות לכל בר דעת. הקב"ה רצה שנהיה יהודים כשרים [ערליכע אידן] והיינו שנוכר בכל עת, במצבים קשים כקלים שיש מנהיג לבירה, ולכן נתן לנו את מצות התפילה כדי שנוציא זאת בפינו ובשפתינו, ואז יתגברו בלבנו האמונה והבטחון בה'.

וכן האריך בספר "יסוד העבודה" (ח"ב פ"ט) לבאר שכאשר האדם מתפלל הוא בונה את הדעת שלו, כי הוא מוציא את הדעת הנכונה ממחשבה לדיבור, כי כשהיא נמצאת רק במחשבה היא יכולה להתרופף, מה שאין כן הדיבור שהוא מוציא בפועל. נמצא שכל התפילות נועדו להכניע את האדם, והיינו שבכל דבר שמעיק לו על לבו, ידבר עם הקב"ה וממילא יתחזקו בלבו האמונה והבטחון בה'.

יודע יצר כל יצורים

ויש להוסיף: כאשר האדם ידבר דיבורי אמונה ובטחון ואפילו ימסור מודעה "רבון העולמים ידעתי שגם אם אתאמץ בעצות ותחבולות וכו'", עדיין לא יבוא מכך למדרגה גדולה של אמונה ובטחון. הדברים

האחרת.

אפרש שיחתי לפניך

כן הוא הדבר לענין התפילה. הקב"ה ידע שכדי שהאדם יאמין בו בכל המצבים שפוקדים אותו, מוכרח הוא להניח את כל מצוקותיו על השולחן ולא להתעלם מהן.

יש ונשמע פלוני אומר: תודה לה' שנותן לי בריאות וילדים מחונכים וכו'. על הפרנסה, עליה איני אוהב לדבר. זה נושא כאוב... טוב לי לדבר רק על מה שיש לי, למה לי לדבר על מה שחסר לי...

לא, לא, היודע אתה למה אינך יכול להניח את ענין חסרון הפרנסה שלך על השולחן? כי לא הצלחת עדיין לזכך חלק זה בלבך, וכיון שראית שדבר זה גורם לך לכעס וכאב לב, באת לידי החלטה שתסיח את דעתך ממנה.

אך לא זו הדרך. הדרך היא להניח את הנושא על השולחן, להרים את העיניים לשמים ולדבר ברורות על כל מה שיושב לו על הלב: רבוננו של עולם, צריך אני לפרנסה, כן. יש לי חובות גדולים, כבר עשיתי סגולות לרוב, כבר השתטחתי על קברות הצדיקים, וכבר קיימתי כל מיני מצוות, ובתמורה קיבלתי מכה מוחצת. הן כעת עשיתי מצוה גדולה עד מאוד, בטוח הייתי שבזכותה אזכה לפרנסה, והנה אני רואה שלא דובים ולא יער...

ותן בלבנו אמונה הכנעה וענווה

על האדם להכניע את עצמו הן בעצם זה שיפנה אל ה' לבקש ממנו שימלא לו חסרונותיו, שהרי בדרך כלל קל לו לאדם להודות על מה שיש לו מלבקש את מה שאין

לו, כי כשהוא מבקש את מה שאין לו, הוא מודה בזה שהוא חלש וזקוק לעזרת ה', והרי זה מצריך מידה מסוימת של כניעה. והן במה שיקבש בצורה הנכונה ולהיות מוכן לבקש מאה פעמים ולשמוע כל פעם "לאו".

נסתכל נא בעצמנו. בדרך כלל יקשה לנו לבקש טובות מאחרים, כי נרגיש בעצם הדבר שהוא נתן מכה גדולה ליכולת שלנו. וכשכבר נתגבר על הקושי ונלך לבקש טובה מאחרים, אם יאמרו לנו בפעם הראשונה "לא" נכעס עליהם, ואם נוסיף לבקש מהם עוד עד ג' פעמים ועדיין יעמדו בסירובם, אזי נפסול אותם לגמרי בלבנו – עזוב לך עם אנשים אלו, אין הם מוכנים לעזור לאחרים... כדי שלא נשתמש בתכונה זו כלפי הקב"ה, עלינו לעבוד עבודה רבה, וההודאה והשבח שיתן האדם לה' לא יענו על הצורך הזה. לכן נתן לנו הקב"ה חסרונות, משום שידע שאם לא נעבור את כל הדרך שבו האדם מתייסר מחמת חסרונותיו, ומדבר לישועה ואינו רואה אותה מתקרבת, ומדבר עם הקב"ה בכל עת ומבקש ממנו בהכנעה גדולה שימלא לו חסרונותיו, לא יבוא לעולם לאמונה אמיתית, אמונה שאין בה שום הגבלה.

מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי

תפילה

לאור כל האמור נרויח להבין הפלא ופלא המאמר הידוע (ב"מ נט, א): "מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה, ואע"פ ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו". בעבר היה יותר קל להתקרב אל ה' ולכן היה האדם משיג את תכליתו במהרה, וממילא היה חסרונו מתמלא מהר

ולבקש כשמובטח לו שלא יתמלא חסרונו, צריך הוא לצעוק ולבקש כשמובטח לו שיתמלא רצונו), שמאמר השי"ת הוא אחר שלימות פעולותיו של האדם (כלומר: קיום הבטחת השי"ת הוא רק לאחר שהאדם מגיע אל שלמותו), ותפילה וצעקה בכלל פעולת אדם השלם לאלוקיו, ולזאת מה שיהיה נושע על-ידי תפילה וצעקה, הוא הישועה שנבטח עליו (כלומר: הישועה שהובטחה לאדם הותנתה בכך שהאדם יתפלל ויצעק אל ה' ויבוא על-ידי כן לשלמותו).

ומסיים השפת אמת: ונראה שאין מביטחין באמת רק למי שיודע זה שצריך צעקה גם אחר ההבטחה.

מי שאינו יודע ומכיר יסוד זה, אילו היו מביטחים לו ישועה מן השמים, לא היה מתפלל לאחר מכן על ישועתו. אולי, אולי, היה מוציא המילים מפיו, אך בוודאי לא היה מתפלל מעומק לבו. אולם הצדיקים שיודעים יסוד זה, הקב"ה מביטיח להם מראש שיוושעו, כי הם ממשיכים להתפלל גם לאחר שיודעים שהישועה מובטחת להם, וזאת משום שיודעים שהיות שברגע זה יש להם חסרון, מוטלת עליהם העבודה להתפלל אליו כדי להמשיך הישועה לזה העולם.

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה

כעין זה ממש הביא בספר "עירין קדישין" מהרה"ק מרוז'ין זיע"א על הפסוק "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", שידע מראש שהגזירה אינה אלא לפנים³, וידע מראש שבסוף תבוא הישועה וליהודים

יותר. אך היום, מאחר שהנהגת הקב"ה אתנו הינה באופן של הסתר פנים וקשה יותר להתקרב אל ה', לפיכך לא במהרה מתמלא חסרונו של אדם על-ידי התפילה. אכן אם נרגיל את עצמנו להתפלל באופן שהתפילה תקרב אותנו אל ה', נוכל אף היום לפתוח שערי תפילה ולקרב את בנין הבית.

הצדיק מתפלל וצועק גם כשהישועה מובטחת

הנהגה בענין מה שנתבאר עכשיו שעל האדם להתפלל בלי שום קשר למידת היענותו של הקב"ה לתפילתו, כי אם הקב"ה שלח לו חסרון זה, סימן הוא שהוא רוצה שיתפלל אליו בכדי לחזק בלבו את האמונה והבטחון בו ואין זה תלוי כלל אם ימלא לו בעבור כך את חסרונו או לא, יש להביא מדברי הספה"ק 'שפת אמת' (פרשת בשלה) דבר נפלא.

כשבני ישראל עמדו על הים, אמר ה' אל משה: "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". מבואר מזה שמשה רבינו צעק אז אל ה'. הקשו האבן עזרא והרמב"ן: למה צעק משה, והלא כבר הבטיחו הקב"ה "ואכבדה בפרעה ובכל חילו"! והנה על צעקת בני ישראל אין לשאול כי יש לומר שלא ידעו מהבטחת הקב"ה, כי אינו מפורש בכתוב שמשה רבינו הגיד להם, אבל משה רבינו למה צעק?

כתב על זה השפת אמת: אך נראה כי מדרך הצדיק לצעוק אף על מה שנבטח (הוי אומר: באותה מידה שהאדם צריך לצעוק

³ ראה גם 'ישמח משה' פרשת תרומה.

מפני שמתוך חסרונו הוא בא לידי ענווה וכניעה בראותו שאין לו מדיליה כלום.

סוף דבר: כל פעם שהאדם חוטף מכה, יבין שהקב"ה האיר לו פנים בזה, וכה אומר לו: כעת אסייע בעדך לזכור שאינך כלום, ועל ידי כך תוכל להתבטל אלי ולהגיע אל תכליתך. ובכן תחת אשר ינסה להתנגד לקול ה', ישתף פעולה באופן מלא ויוסיף לחזק הכרה זו בלבו על-ידי שיתפלל אל ה' שימלא לו חסרונו, ועל-ידי שיתן לו שבת והודיה על כל החסדים שעושה עמו, וכך יביא את העולם לידי תיקונו השלם.

תהיה אורה ושמחה וששון ויקר, ועם כל זה לבש שק ואפר וצעק ובכה והתענה, וכל זאת משום שידע שהניצוצות יבואו לידי תיקון דווקא על-ידי התפילה והצעקה, ושמסיבה זו דווקא בא להם הצרה הזאת, כדי לעורר אותם להתפלל.

וזה מבאר כי יתכן שיתפלל האדם בבכיות נוראות ותוך כדי יהיה בשמחה בעבור בטחונו שבוודאי ישלח לו הקב"ה ישועתו בקרוב. אין שום סתירה בין השניים, כי גם אם יהיה בטוח שהקב"ה ישלח לו ישועתו, הלא צריך הוא להתפלל, לא מפני שהוא רואה את התהום פעור לפניו, אלא

יום שני פרשת כי תצא – ד' אלול ה'תש"פ

כוחה של אמירת תהלים לטהר את האדם מנגעיו

יהיו לרצון אמרי פי

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

אולם אצל החסידים חלקו בכל תוקף על דעתו זו של ה'נפש החיים', וכן נדפס בספר "ליקוטי שושנים", ששאלו מהרה"ק רבי משה מסאווראן זיע"א כאותה ששאל ה'נפש החיים' – מי הכריח לנו לומר שנתקבלה בקשתו של דוד המלך ע"ה שתיחשב אמירת תהלים אצל הקב"ה כנגעים ואהלות?

והשיב הרה"ק שבוודאי ובוודאי נתקבלה בקשתו, וראיה לדבר ממה דאיתא במכת ערכין (טו, ב) שבעלי לשון הרע כרתן דוד ברוח הקודש, שנאמר (תהלים יב, ד) יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. והרי אף שם לא נאמר בכתובים שנתקבלה בקשתו של דוד, ומדוע אמרו חז"ל שכבר כרת דוד את בעלי לשון הרע ברוח הקודש? אלא מוכח מזה שכל מה שהוציא דוד מפיו, ברוח הקודש הוציאו ונקבע הדבר לעולמים, ואף כאן כיון שביקש דוד "יהיו לרצון אמרי פי", נקבע הדבר כך כדבר מוגמר.

אור התהלים כאור נגעים ואהלות

והנה באמת מוטל עלינו לברר וללבן ענין בקשתו של דוד, כי לכאורה יפלא מאוד: הרי כל אחד מבין שיש בתורה חלקים קשים ללימוד ויש חלקים קלים ללימוד, יש

הן בחודש זה, חודש הרחמים והסליחות, עוסקים עמך בית ישראל הרבה באמירת תהלים. והנה במדרש תהלים (מזמור א) איתא על הפסוק "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי" בזה הלשון: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, שיעשו לדורות, ויוחקו לדורות, ואל יהו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהם והגיון בהם, ונוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות.

פירוש: דוד המלך ע"ה ביקש שאת מזמורי התהלים לא יקראו בהעברה בעלמא, אלא ילמדו אותם בעיון כפי שלומדים נגעים ואהלות, וכיון שילמדו אותם באופן זה, ממילא יטלו עליהם שכר כנגעים ואהלות.

והנה מפורסם מה שכתב בספר "נפש החיים" (שער ד פ"ב) שמי שיכול לעסוק בלימוד שאר חלקי התורה, יעסוק בהם ולא באמירת תהלים. וכתב שם בתוך לשונו: אמרו רז"ל במדרש שבקש דוד המלך ע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהלים יחשב אצלו יתברך כאילו היה עוסק בנגעים ואהלות, הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיון ויגיעה הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו יתברך מאמירת תהלים... וגם מי יודע אם הסכים הקב"ה על ידו בזה, כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא יתברך על שאלתו.

תיקון לשורש פורה ראש ולענה

כדי להבין איזה אור נמצא בנגעים ואהלות, נביא מדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (יומא דהלולא ביום ט' אלול) בספרו "פרי צדיק" (פרשת ויצא): הנה טומאת צרעת מרמזת על קנאה וכעס, כי הצרעת באה על פגם לשון הרע, ופגם לשון הרע בא מצד קנאה וכעס, כי מי שמרגיש שיש לו כל, המחשבה לדבר בגנות חבירו אינה חולפת אפילו במוחו. בדרך כלל אינו חושב כלל רע על אחרים, ואפילו יחשוב רע, לא יהיה לו הרצון לספרו לאחרים. רק מי שחסר לו סיפוק, הגם שיחזיק את עצמו לאיש שמה ועליו, כיון שירגיש מעט ריקנות בנפשו, יתפתה לפעמים למלאותה בדיבורי לשון הרע. ואפילו אם ילמד תורה הרבה, כיון שיעבור עליו שעה אחת בלי לימוד התורה, ירגיש חוסר סיפוק לפי מקומו ושעתו, וילך ויתמלא מדיבורי לשון הרע.

לעומת כן – מבאר ר' צדוק – טומאת מת מרמזת על פגם הכבוד וההתנשאות, אשר הם השורש לסעיפים רבים וסעיפי סעיפים אשר הצד השווה לכולם שהם מעכרים את הגוף וגורמים לו להפריד בין הנשמה להקב"ה, ומאלה נסתעף עיקר השבירה והמיתה בראשית הבריאה. עד כאן הוא מדברי ר' צדוק.

ובמאמרי הרה"ק רבי אשר מטטאלין זיע"א המודפסים בספה"ק "בית אהרן" לבנו הרה"ק רבי אהרן מקארלין זיע"א (סוף פרשת בלק) מבואר שנגעים ואהלות הם המה התיקון לשני אלה, והלא מסכתות נגעים ואהלות עוסקות לא רק במצבים שבהם האדם נטמא, אלא גם בפתרונות אשר על ידם ייטהר מאותן טומאות, ומהן נלמד

מסכת יבמות ויש מסכת מגילה, והשכר יינתן תמיד לפי רוב הקושי והיגיעה, וכפי שאמר התנא (אבות פ"ה מכ"ג) "לפום צערא אגרא", ואיך אם כן יבוא ויבקש שלימוד התהלים ייחשב כלימוד נגעים ואהלות שהם קשים ללימוד?

אכן מצינו להרבה מן הצדיקים שנחנכו כולם בסגנון אחד, ותוכן דבריהם שדוד המלך ע"ה לא ביקש להשוות לימוד התהלים לנגעים ואהלות מצד היגיעה, כי אילו מפני כך היה יכול להשוותו ללימודים קשים אחרים, אלא ביקש להשוותן לצד המשכת האור, והיינו שביקש שאותו אור מיוחד המאיר את הנשמה כשעוסקים בהלכות נגעים ואהלות, יאיר גם כשילמדו את מזמורי התהלים.

הן כך ידוע שכל חלק מחלקי התורה מאיר את נשמת העוסק בו באורו המיוחד לו, וזהו מה שאמר הקב"ה למשה שכאשר יעסקו בני ישראל בתורת עולה, ייחשב להם כאילו הקריבו עולה בפועל, כי אור קרבן העולה נמצא בפסוקי פרשת העולה, בתיבותיה וצירופי אותיותיה, וכשהאדם מתדבק בהם, הוא זוכה לאותו אור שיאיר את נשמתו. וכן אמרו הצדיקים לענין פרשת הזמן, שאור הפרנסה נמצא בתיבותיה ואותיותיה, ועל כן יכול המתדבק בה להמשיך עליו פרנסה. על זה הדרך ישנו אור מסוים הנמצא בהלכות נגעים ואהלות, אור שמאיר את נשמת האדם כשהוא עוסק בהן, ועל זה ביקש דוד ע"ה שאור זה יהיה נמצא גם במזמורי התהלים, כך שכאשר יתדבק האדם במזמורי התהלים, יאיר אותו אור את נשמתו.

שמפני כך עשה כן אלוקים שנצטרך להתייגע הרבה בלימוד הלכות אלו, משום שרצה שעל-ידי עצם הלימוד נזכך את נפשינו ויתמעטו על ידי כך ההתנשאות שלנו, קנאתנו וכעסנו.

נמצאנו למדים שעל ידי עצם הלימוד של הלכות אלו, משיגים את המטרה שבנגעים ואהלות גופן, ומכאן שהאור הנמשך על נשמת האדם באמצעות לימוד הלכות אלו, הוא אותו אור הנמשך על-ידי גוף מעשה הנגעים ואהלות.

אמר דוד המלך ע"ה לפני הקב"ה: יודע אנכי כמה יגיעה השקעתי במזמורי התהלים, אולם יודע אנכי גם כן שלרוב מתיקותם ונעימותם יתפתה האדם לעבור עליהם בקריאה בעלמא מתוך סברתו שכבר הגיע לקצה הבנתם, וחבל יהיה עליו שהרי באמצעות מזמורים אלו יכול האדם שישתנה מן הקצה אל הקצה ושיזדכך כאילו למד כמה שעות רצופות, וזאת על ידי שיבין באמצעותם מה גורם לו לבוא לידי התנשאות ולידי כעס וכן הלאה.

ביקש דוד המלך מהקב"ה שבני ישראל לא יקראו את מזמורי התהלים בקריאה בעלמא, אלא יתייגעו ויתעמקו בהם כפי שהם מתייגעים ומתעמקים בעסקם בהלכות נגעים ואהלות, וכלשון המדרש: אל יהו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהם והוגינן בהם, ו[ממילא] נוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות.

פתח להם נועם ורצון

בקשת דוד המלך היתה שהקב"ה יפתח צוהר בלכות בני ישראל להבין שבתהלים יש להתעמק, ואז יימשך עליהם

מה הן הפתרונות לפגם הקנאה והכעס כמו גם לפגם הכבוד וההתנשאות.

פתרונות רוחניים לפגמים רוחניים

וכעת נבאר: כשהקב"ה שולח נגע לאדם, הוא עושה זאת ברוב רחמיו וחסדיו כדי לעורר אותו לתשובה, ואילו היה הקב"ה ממתין לו עד שישקע עמוק עמוק בבוץ, היה קשה לו מאוד לצאת ממנו ולחזור אל הדרך הישרה, לכן הקב"ה מזכיר לו תיכף ומיד כדי שיפשפש במעשיו מבעוד מועד.

ובדומה לזה הוא לענין טומאת מת. בעצם זה שגילה הקב"ה שנמשכת טומאה על המת, הוא בא לעורר את האדם שידע מהי מהותו של הגוף כשאין הנשמה בקרבו. ואכן הצדיקים שמזככים את גופם לבטל גם אותו להש"ת, אין גופם מטמא מהאי טעמא.

נמצא שכאשר האדם לומד הלכות נגעים ואהלות כדי למצוא פתרון לטומאותיו, אין הוא לומד פתרונות טכניים בלבד, אלא הוא לומד למצוא פתרונות רוחניים לחטאיו הרוחניים שגרמו לאותן טומאות. ולמשל, בענין טומאת צרעת, אמרה תורה שיישב בדד לשבוע שבועיים ויפשפש במעשיו עד שימצא מה עליו לתקן ואז יתרפא נגעו ויטהר מטומאתו. וכמו כן לענין טומאת מת, מבטלים את הטומאה על-ידי שקוברים את הגוף ומחזירים אותו אל שורשו כמו שנאמר "אל עפר תשוב".

יגעת ומצאת תאמינ

הנהגה דבר זה אנו רואים שהעסק בנגעים ואהלות מצריך יגיעה רבה, והיות שאנו יודעים שכל דבר מחושב מן השמים בחשבון מדוקדק היטב, יכולים אנו להבין

התהלים צריך האדם לשבר את לבו ולשוב בתשובה שלימה, ורק אז יאיר בנשמתו האור המופלא של הלכות נגעים ואהלות וטיטרה מכל טומאותיה.

כל הנגעים ואפילו נגעי עצמו

יותר מזה איתא בקובץ "אהלי יעקב" משם הרה"ק רבי דוד מזלטיפולי זיע"א שאמר: הגם שאמרו חז"ל שהעוסק בתהלים כעוסק בנגעים, באמת הוא יותר מהעוסק בנגעים, שהרי בנגעים הכלל הוא שאת נגעי כולם אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, אבל באמירת תהלים יוכל האדם לראות אפילו את נגעי עצמו.

הנה כי כן, מזמורי התהלים מסייעים לו לאדם למצוא את נגעי עצמו, את הפגמים הפנימיים אשר מסיטים אותו מדרך החיים, ולאחר שימצא את פגמיו, יוכל לטפל בהם, ואף את זאת יעשה על ידי מזמורי התהלים, כי הכוח טמון באותם מזמורים חוץ ממה שמאירים את הפינות החשוכות שבלב האדם עוד יועילו לו לתקן את הטעון תיקון. אכן אין לערער על כך שגם מי שיאמר מזמורי תהלים בקריאה בלבד, יפעל גדולות ונצורות ויכרית בזה הקליפות כנודע, אבל כדי שיטול שכר על התהלים בדומה לנגעים ואהלות, בשביל זה יהיה עליו להתייגע ולהשתנות מחמת כן. הלא גם כשילמד האדם הלכות נגעים ואהלות לא ייעלמו הפגמים שבנפשו באופן סגולי, אלא ייעלמו כאשר יתייגע להבין את פשרם. כמו כן הוא בענין אמירת התהלים; רק כאשר האדם יתייגע בה, ייעלמו הפגמים שבנפשו ויטול שכר כנגעים ואהלות.

אותו אור הנמשך על-ידי העיון בהלכות נגעים ואהלות, וממילא יטלו שכרם משלם כאילו היו עוסקים בנגעים ואהלות.

הדברים ברורים למדי ומפורשים בלשון המדרש; אין אפילו שני צדדים לדבר כפי שהיה נדמה אולי בראשית הדברים. אמנם כן אם האדם אומר תהלים בקריאה בעלמא ובלי התבוננות, אין סברא לומר שיקבל בעבור כך שכר כמי שעמל וייגע בהלכות נגעים ואהלות, וכקושיית בעל נפש החיים. אבל מאחר שפירשו לנו הצדיקים, ודבריהם מאירים וזורחים מתוך לשון המדרש, שבקשת דוד ע"ה לא היתה סתם שיקבלו שכר כנגעים ואהלות, אלא שיתייגעו בהם כפי שמתייגעים בנגעים ואהלות, הדין בוודאי נותן שיטלו שכר כנגעים ואהלות, שהרי במזמורי התהלים נמצא האור של נגעים ואהלות ומי שמדבק עצמו בהם, אור זה מאיר את נשמתו.

וכך מסיים שם ר' צדוק בלשונו: זה היה כוונת דוד המלך ע"ה שביקש שיהא נחשב אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות, היינו שיהיה ביכולת לתקן על ידי זה אפילו שני פגמים הללו החמורים והיקרים בעולם הזה.

והיינו כפי שנתבאר שכל הפגעים והמרעין בישין שבנפש האדם שורשם נעוץ באלה, בקנאה וכעס המרומוז בטומאת צרעת ובהתנשאות וכבוד המרומוז בטומאת מת, ועל זה ביקש דוד הן שיהיה טמון הכוח במזמורי תהלים לעקור שורשים אלה והן שבני ישראל יתייגעו במזמורי התהלים ואכן יזכו שיעקר מלבם שורש פורה ראש ולענה. וכן הוא מבואר בדברי הרה"ק מסטאלין זיע"א (שם), שבאמצעות מזמורי

כל אחד וצורת היגיעה שלו

אמנם כן, באמירת התהלים אין היגיעה על-ידי העמקה שכלית, אלא על ידי שבירת הלב והוולת דמעות.

אכן בדרך כלל יהיה הדבר תלוי אצל כל אחד איך נוצרו הפגמים בנפשו, כי אם נוצרו אצלו על-ידי חקרנות שכלית, אזי יצטרך לחזור אחורנית בשכלו כל הדרך אשר הלך וללמוד מדוד המלך איך איש יהודי צריך לחשוב. וכך איתא בספה"ק 'בית אהרן' (חנוכה): **צריך להאמין בזה שבאמירת תהלים יכול לצאת מכל השטותים ומכל השינויים שיש לאדם.**

דוגמא לדבר: רוב האנשים כשנולדו לא היו 'פוליטקאים'; רק עם הזמן, כשהשתפשפו בכוחות עצמם או בעזרת חבריהם, אז התחילו ללכת עקלקלות בשכלם. ובכן מוטל עליהם כעת ליישר את שכלם כפי שהיה בתחילת חייהם על-ידי ההתבוננות במזמורי התהלים. זה מה שנקרא – יציאה מכל השטותים ומכל השינויים.

אכן יש לך אדם שמעולם לא היה חקרן ולא הלך עקלקלות בשכלו, אלא שזנח את עצמו במשך שנות חייו, עד שהתחיל לכעוס על כל מה שאינו הולך לו כשורה. הנה אדם זה אינו מוכרח להתבונן במהלכי המחשבה של דוד המלך ע"ה כדי לתקן את עצמו, אלא די לו להגיע לשברון לב על-ידי אמירת התהלים ומתוך כך יחזור אל דרך החיים.

בכל אופן, דוד המלך בוודאי הכניס את הכוח של נגעים ואהלות במזמורי התהלים שלו, פשוטו כמשמעו, אלא שעל מנת לקבל את האור הגנוז בתוכו, חייבים לעמול ולהתייגע כל אחד לפי דרכו כאמור.

עצה נפלאה לקניית החסידות

ראו נא לשונו הזהב של הרמח"ל בספרו "מסילת ישרים" (פרק כא) בבארו את דרכי קניית החסידות: והנה ודאי שיעזרהו לזה רוב ההתמדה והעיון במזמורי דוד המלך ע"ה וההתבוננות במאמריהם ועניינם, כי בהיותם כולם מלאים אהבה ויראה וכל מיני חסידות, הנה בהתבוננו בהם, לא ימנע מהתעורר בו התעוררות גדול לצאת בעקבותיו וללכת בדרכיו.

הוי אומר: אם כי בוודאי פשוט שבמזמורי התהלים נמצא אור יקר המסייע לאדם להזדכך, מכל מקום מוכרח האדם לעבור עבודה רבה באמירת התהלים, אם על-ידי ההתבוננות בפירושים, אם על-ידי שבירת הלב, ואז יקויים בו "הבא ליטרה מסייעין אותו".

טובה מרדות אחת בלבו של אדם

עוד יש להביא מה שכתב בספה"ק "עבודת יששכר" שמפני כך לא יסד דוד המלך את מזמוריו על משקל אחד, אלא יש בהם שהם קצרים מאוד כמו שני פסוקים או יותר, ויש מהם ארוכים כגון מזמור קי"ט שהוא ארוך מאוד, להורות לנו שאין האדם זקוק לדרש ארוך כדי שיתחולל השינוי בלבו, אלא יתכן שיאמר שני פסוקים ויקבל סיוע עצום מהם.

הלא כך נוכל לראות לפעמים אדם ששמע אמרה אחת ונשתנה כליל מחמתה, וכל כך למה? מפני שאמרה זו כבשה אותו מכף רגל ועד ראשו, ונעשית אצלו בבחינת "טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקויות".
כעין זה נתפרסם לאחרונה מעשה

היתכן להמשיך כך! עד מתי אמשיך להסתובב כך חסר וריקן! ומרדות זו יכולה להגיע על-ידי שני פסוקים. אין היא זקוקה לדרשה ארוכה. אמור מעתה: היגיעה שבאמירת התהלים אינה בהכרח על-ידי ההתבוננות והחקירה במזמורי התהלים, **העיקר הוא שמזמורי התהלים יחלחלו ללב האדם ויכבסו את נשמתו כבורית.** וכבר נוכל למצוא מי שחוקר ודורש הרבה בתיבותיה ואותיותיה של פסוקי התהלים, ולבו נשאר קר כשלג, ומאידיך נוכל למצוא מי שאומר **מזמור אחד קטן בשפיכות הלב, והוא מגיע למדרגה נשגבה של קרבת ה'...**

עכ"פ אלו הם דברי המדרש שדוד המלך ע"ה ביקש שמזמורי התהלים יפעלו בנפשות בני ישראל כנגעים ואהלות, ובוודאי רצוי לנצל ימים אלו בהם מרבים באמירת התהלים, לומר את התהלים באופן הראוי ולזכות לכל הטוב הטמון בהם.

ביהודי חשוב העוסק כל יומו בגמילות חסדים, ששילם מממונו לחברותות שילמדו עמו, וכך עמל והתייגע בלילותיו עד שלאחר שבע עשרה שנה זכה וסיים את הש"ס בעיון. בסעודת הסיום סיפר מה גרם לו, וכה אמר: באחד הימים הסעתי יהודי אחד פשוט ברכבי, ויהי בדרך סיפר לי היהודי שהוא מתכוון לעשות סיום הש"ס, אותו למד בשעותיו הפנויות לא במסגרת הכולל ולא במסגרת אחרת, והכל מיוזמתו האישית. דבר זה כבש אותי כל-כך; עצרתי את רכבי בצד הדרך ואמרתי לאותו יהודי שאינו ממשיך בנסיעתי עד שלא יבטיח לי ללמוד אתי בחברותא. הלה אמר לי שאינו פנוי לכך כי אם באמצע הלילה משלוש וחצי עד ארבע וחצי. קבענו – אמרתי לו. וכך ישבנו ולמדנו במשך שלוש עשרה שנה באמצע הלילה עד שנבצר מאותו יהודי להמשיך בסדר זה. הנה כי כן, אין תחליף לכוחה של מרדות אחת, אין תחליף להרגשת השבר –

יום שלישי פרשת כי תצא – ה' אלול ה'תש"פ הדרך אל האושר על-פי ספר התהלים

ב"זוכה לדברים הרבה" ואינם מנוים בפרוטרוט, כלולים בתיבת "אשרי", שהרי באדם זה ממש דיבר דוד המלך, במי שפורש מהבלי העולם ובתורתו יהגה יומם ולילה.

כפי שידוע לנו שרבותינו בכל הדורות לא אמרו דברים עצמיים, אלא דברי האחרונים נמצאו מרומזים בדברי אלו שקדמו להם; דברי רש"י מרומזים בדברי הגמרא, דברי הגמרא מרומזים בדברי המשנה, דברי המשנה מרומזים בדברי הכתובים, ודברי הכתובים מרומזים בתיבת בראשית.

כמו כן דוד המלך לא בא לומר דבר עצמי, אלא בא לבאר מה שכתוב בתורה, וביטא זאת בתיבות מחודשות – "אשרי האיש", ובזה הודיע לנו שהאושר ושלימות הנפש שזוכה להם המתדבק בתורה, בלתי ניתן לצמצום בדברים מסוימים. "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" יהיה רק חלק נלווה לאותה שלימות הנפש, אבל שלימות הנפש עצמה לה יזכה אדם זה, אינה יכולה להצטמצם במילים. הדרך היחידה לבטא אותה, היא בתיבות – "אשרי האיש" הכוללות כל מיני חלקים של שמחה היוצאים מלשונות השמחה – גילה רינה דיצה וחדווה.

הגר"ש פינקוס סיפר שגוי אחד אמר לו פעם שהעם היהודי הוא עם שמח, שהרי יש לו מילים הרבה המגדירים מצבים של

אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים

לאור מה שדיברנו בשיעור הקודם שפסוק אחד בתהלים יש בו בכדי להשפיע על האדם ולקרבו אל האלוקים בבחינת "טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקויות", אמרנו לבוא בזאת בביאור הפסוק הראשון בתהלים: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב".

הנה כשנתבונן בזה, תתעורר בלבנו פליאה: מה חידוש חידש לנו דוד המלך בזה? הלא התורה כבר דיברה כעין זה כמה פעמים, כה דיברה בפרשת "והיה אם שמוע" שאם נשמע למצוותיו, ירדו הגשמים בעתם והארץ תתן יבולה, והכל יהיה על הצד היותר טוב, ואם לאו ח"ו להיפוך, וכה דיברה בפרשת בפרשת בחקותי ובפרשת כי תבוא ועוד.

אושר שאינו מצטמצם במילים

אכן האמת היא שדוד המלך חידש לנו חידוש גדול בפסוק זה, וכבר כתב כן הגר"א בפירושו על ספר משלי, שכל ספר התהלים כלול בפסוק זה. ועיקר החידוש הוא בתיבות "אשרי האיש", וכן ראיתי להגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל שכתב שכל הדברים המנויים בדברי התנא רבי מאיר לענין הלומד תורה לשמה, ואף גם מה שמרומז שם

אשר רבים כורעים שמה ונופלים לעצבות ומרה שחורה.

דברי תורה נעוצים סופן בתחילתן

כעת נעבור לנדבך נוסף: ידוע שספרי הקודש נעוצין סופן בתחילתן, וביאור הדבר על-פי פשט, שכל מה שנכתב ברוח הקודש, אם מבקשים לראות את מהותו, אפשר למצוא אותו בתחילתו ובסופו, ובשל כך יהיו התחילה והסוף שייכים זה לזה.

הדוגמא הבולטת ביותר, היא חמשה חומשי תורה. בתחילה נאמר "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", המורה לנו שיסוד כל התורה כולה להגיע אל האמונה שהקב"ה ברא את כל העולם, את השמים ואת הארץ וכל אשר בהם. ובסוף נאמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורה הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", והרי זה מורה שלאחר שכל מה שראו בני ישראל, אכן הגיעו להכרה זו שהקב"ה ברא את הכל ומנהיג אותו בחסדו, וזהו "לעיני כל ישראל", שהדבר היה אצלם ברור ועמד כנגד עיניהם.

וכן ידוע שהספרים מלאים בזה לבאר השייכות בין סוף התורה "לעיני כל ישראל", לתחילת התורה "בראשית ברא אלוקים", כי כך הוא האמת שהסוף נעוץ בתחילתו. וכן נוהגים הלומדים לקשר בעת סיום מסכת בין סוף המסכת לתחילתה, ושורש הנהגתם בדבר אמיתי עד מאוד, כי על-ידי הסוף נוכל להבין את ההתחלה. והאמת שגם תפילת שמו"ע בנויה באופן זה, כי מסיימים בברכת

שמחה, ומאידיך להגדרת העצבות אין להם כי אם מילה אחת. אכן כן, העם היהודי זוכה לכל מיני חלקים של שמחה המשלימים את הנפש על ידי התדבקותו בתורת ה'. והאמת שכבר מבואר כן בספרים, שכל אומה יש לה מילים הרבה לאותו דבר המגדיר את אומתה, אומה אומה ומהותה שלה, ואכן הדבר המגדיר את העם היהודי, הוא האושר. לא לחינם משתמש דוד המלך במילה זו פעמים הרבה כל-כך: אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, אשרי יושבי ביתך, אשרי אדם עוז לו כן, אשרי אדם בוטח כן.

כל ההתחלות קשות

כשהאדם עומד בתחילת דרכו, אין הוא מרגיש עדיין טעם בעבודתו, והלא כך הוא גם במילי דעלמא, ולמשל כמי שמתחיל לנגן על כלי נגינה, שאינו מרגיש אז תענוג מפני שאינו בקי עדיין במלאכתו וטועה על כל צעד ושעל, ורק לאחר שהוא מתרגל והניגונים מתנגנים לו מתחת ידיו כמו מאליהם, הוא מרגיש טעם מתוק מן הנגינה, והרי בעבודת ה' האדם נמצא תמיד בתחילת דרכו (במידה מסוימת), שהרי הוא עולה תמיד ממדרגה למדרגה, ולענין המדרגה הבאה הוא עדיין בתחילת העבודה, ולכן מוכרחים להודיע לו לאדם כדי שיהיה לו חשק להתאמץ בעבודתו, שאם ילך בדרך זו, יהיה המאושר שבאנשים, ויהיה אשרו באופן שאי-אפשר לצמצמו במילים, ולא רק כשיגיע לסוף דרכי העבודה יזכה לזה, אלא בכל פעם שיתקדם במדרגה נוספת בעבודתו, יזכה לעוד מדרגה של אושר אשר מקורה במדרגה נוספת של שלימות הנפש, ואשרו זה לא יינטל ממנו גם כשיהיה במצבים קשים

כמהלל י-ה הגם שלא יוציא דיבורים מפיו. ואדרבא, הילולו זה גדול יהיה מהילול שעל-ידי דיבור, כי הילול שעל-ידי דיבור הוא תמיד הילול מצומצם, והילולו של זה אינו מצומצם כלל, שהרי דוגמא חיה הוא לגבורות ה'.

ברוך המקדש שמו הגדול ברבים

הנה כשהאדם רואה את הים הגדול, הוא מתפעל מיד מן המרחבים הגדולים שאין להם סוף, ואז הוא מזדעק כמו מאליו – ברוך אתה ה' עושה מעשה בראשית. כעין זה כשהאדם רואה את רוחב ים התורה אשר אין לו גבול ומידה, מתפעל הוא והקול בוקע מתוכו – מה רבו מעשיך ה'. באותה מידה ממש, כשרואים מי שנמצא במצב קשה ובכל זאת הוא שמח ומאושר, מתפעל הלב ומתעורר לומר שירה לכבוד השי"ת.

הלא רבים מתהלכים והקושיא מנקרת להם במוחם: היתכן שיובטח לו למי שיתרחק מעצת רשעים ויתדבק בתורה שיהיה המאושר עלי אדמות? הרי פעמים הרבה צריך האדם לסבול מכאובים מחמת גלגולים קודמים או שאר חשבונות שמים, וכי אפשר שיתהלך מאושר? וקושיא זו מערערת בלבם האמונה בדברי אלוקים אמת שהמתדבק בתורה נעשה מאושר באופן שאינו ניתן לתיאור.

מטעם זה, כאשר האדם מתהלך כשבת שחוק נסוכה על שפתיו ופניו קורנות מאושר, הרי הוא מוכיח שדברי אלוקים חיים ואמיתיים, ובזה מתפרסם שמו הגדול ברבים. ואכן בשביל תכלית זו זקוקים לאנשים רבים שיתהלכו מאושרים, כי אם רק אחד יתהלך כך, יצטדקו כולם לאמור: רק

"המברך את עמו בשלום" אשר כולל כל מיני השפע האפשריים, שלום מלשון שלמות, והוא מעין הפתיחה "ברוך אתה ה'", שכוונתה להקב"ה מקור הברכה שנמצאים אצלו כל מיני השפע שבעולם.

כל הנשמה תהלל י-ה

ומעתה גם ספר התהלים אשר נמנה על כ"ד ספרי הקודש, נעוץ בוודאי סופו בתחילתו. ואכן כך מבואר בספרי הצדיקים, שסוף הספר "כל הנשמה תהלל י-ה הללו-ה" המורה שתכלית האדם להודות ולהלל כל ימות חייו להשי"ת, יש לו שייכות גדולה לתחילת הספר, והוא כי הדרך המעולה ביותר בשביל האדם להלל את השי"ת, היא על-ידי שיתהלך מאושר. בזה שהאדם מתהלך מאושר, הוא מכריז בכל מקום בוואו שהקב"ה מנהל את הבריאה ושהוא טוב לכל ורחמיו על כל מעשיו.

לא לחינם נהגו כשמסיימים את התהלים, להתחיל שוב תיכף ומיד "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים", אלא באים אנו להורות עם סיום התהלים שכעת אנו יודעים ומבינים שהדרך להלל י-ה היא על-ידי "אשרי האיש", כי מי שמתהלך מאושר עם בת שחוק על פיו, מהלל את ה' בכל עת בעצם הופעתו ומפרסם שמו הגדול ברבים.

ואמנם פשוט וברור שאין הדבר אמור במי שמתהלך מאושר מפני שהכל הולך לו כרצונו, כי עובדת היות אדם זה מאושר אינו מוכיח על כלום. הדבר אמור בוודאי במי שאין הולך לו כפי רצונו, כי הוא, אם יתהלך שש ושמח, יוכיח בעצם הופעתו שהוא מבטל רצונו מפני רצון קונו, וממילא ייחשב

בסיבות החיצוניות; יתכן שיהיה האדם מסובב באין ספור פרשיות כאובות, ועם כל זה לאשרו לא יהיה גבול.

מוזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו

כך ראיתי בספר "בית קלם" (ח"א עמ' נז) שהביא דבר נפלא, וזה לשונו: שמעתי מהקדוש הרב ר' יוסף אריה לייב נגדיק זצ"ל הי"ד⁴ שביאר, מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו (תהלים ג, א), אמרו חז"ל (ברכות ז, ב) מזמור לדוד?! קינה לדוד מיבעי ליה! הנה חז"ל לא שואלים על דוד איך היה יכול לאמר שירה פרק שלם בזמן שהוא בצרה כשרוצים להרגו, וגם הרוצח הוא בנו, הלא היה צריך להיות מבולבל ובלי דעת, זה לא קשה לחז"ל, מפני שמנוחת הנפש של דוד היתה גדולה והיה צריך לנצל מאורע כזה לעלות במעלות הנפשיות, אלא חז"ל שואלים שהיה צריך ליצור קינה, שירה של אבל ולא מזמור, ועל זה מתרצים חז"ל שמנוחת הנפש של דוד היתה כל כך גדולה שבזמן שברח מפחד המוות היה יכול להתבונן שכאן יש חסד שזה בנו ולא ממזר ולמצוא גם בזה צד של שמחה, זה רק דוד המלך היה מסוגל לנצל מאורע כזה ולהבין שיש לשמוח ולהודות לה!

הנה כי כן, חז"ל לא שאלו איך היה דוד מסוגל לומר שירה פרק שלם בשעה כזו, כי על זה כבר ענה דוד עצמו בתחילת ספרו – אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים... כי אם בתורת ה' חפצו...

הוא מאושר משום שאינו מתמודד עם מה שאנו מתמודדים, ואילו היה מתמודד בכמחצית ממה שאנו מתמודדים, היה בוודאי הולך עם פנים נפולות. או יאמרו: אדם זה מאושר מפני שנולד עם תכונה כזו... זוכרים אנו אותו מילדותו וכבר אז היתה לו תכונה זו... אבל אם יתהלכו אנשים רבים המתדבקים בתורת ה' וכל כולם יביע אושר, או אז לא יוכלו אחרים לתלות זאת בסיבות חיצוניות, אלא יוכרחו לתלות זאת בהתדבקותם בתורה, וממילא יפורסם שמו הגדול ברבים ויתקיים על-ידי אותם בני אדם כל הנשמה תהלל י-ה הללוי-ה.

הנה כעין זה אמרו חז"ל (יומא לה, ב): "הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים", היינו שהם מוכיחים לכל בעצם הופעתם איך אפשר לעבוד את ה' בכל המצבים שבעולם. אף כאן המתהלך שמח ומאושר בעבור התדבקותו בתורה, מוכיח לכל שדברי אלוקים אמת צדקו יחדיו ונחשב כמהלל את ה'.

דוד המלך ע"ה אמר לנו בתהלים: אשיח על כמה וכמה פרשיות כואבות, על מעשה דאבשלום בני שרדף אחרי, על מעשה דשואל המלך שרדף אחרי, על מעשה דאוריה ובת שבע בו נכשלתי בחטא והתחננתי לסליחה וכפרה, אולם דבר אחד תדעו לכם שאני המאושר שבמאושרים, וזאת הנקודה שבה אפתח את ספרי ובה אחתום אותו – כל הנשמה תהלל י-ה הללוי-ה. תבינו מזה שאין אשרו של אדם תלוי

⁴ מבעלי מוסר המפורסמים בדור שלפני חורבן אירופה מתלמידי ישיבת קלם, הקים כמה ישיבות לפי שיטת המוסר ושימש כמשגיח רוחני בישיבות רבות.

הגאון במכתב, שם כתב להמליץ על יהודי פלוני אשר לדעתו הוא ראוי לאותה איצטלא, ואף הוסיף לכתוב עליו שבחים גדולים. כשראיתי מכתבו של הגאון, לא הייתי זקוק יותר לכלום, החלטתי תיכף ומיד להזמין את האיש שיבוא לשמש בשיבתנו כמשפיע.

לפתע, היה זה באמצע חול המועד, הגיע אלי מכתב בהול מה' חפץ חיים', ובו כתוב שלא ליקח אדם זה בשום פנים ואופן. הדבר עורר בי פליאה עצומה, מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר? אם בתחילה הורה לי לקחתו הלא סימן הוא שהכיר בגדלותו, ומדוע חזר בו עתה?

לקחתי כרכרה ונסעתי אל ה' חפץ חיים' לראדין לברר את דעתו. בהגיעי אליו הסביר לי כך: בתחילה המלצתי לך על יהודי פלוני משום שהכרתי אותו לפי עבודתו וכשרונותיו, וסברתי שהוא ראוי לאותה איצטלא. ברם ימים אחדים לאחר שהמלצתי עליו, הוא ביקר אצלי, וכששאלתי אותו לשלמו התחיל להתלונן על מצבו; הוא מתמודד עם זה ומתמודד עם זה והחיים קשים עליו. אמרתי שאם הוא נמנה על המתאוננים, אין הוא ראוי בשום אופן להיות מחנך לצעירי הצאן...

מעשה זה מלמדנו לימוד נפלא: על אף שאמר שלמה המלך ע"ה "דאגה בלב איש ישחנה", ופירשו חז"ל "ישיחנה לאחרים", ומבואר מזה שעל-פי תורה צריך האדם להוציא את אשר על לבו כדי להקל ממנו את המשא, מכל מקום סגנון דיבורו

מציאות היא ואין להרהר אחריה

השאלה הנשאלת היא היאך באמת משיגים אושר זה, הרי סוף כל סוף הפסוק נאמר על-ידי דוד המלך נעים זמירות ישראל, ואיך נוכל אנו קטני ערך להשתוות אליו? יתירה מכך, הלא רבים וטובים מתמודדים בצרות קשות ועמוקות, ה' ירחם, וכששומעים שיעור זה, הם עלולים להרגיש שזורים להם מלח על פצעהם, שהרי אנו כאומרים להם – לו הייתם מתדבקים בתורה, כי אז הייתם המאושרים שבעולם.

אכן תחילה לכל עלינו להבינו שדוד המלך לא דיבר בדרך של עבודה אלא גילה לנו את המציאות, וכה אמר: כמה שמצביכם קשה לכם עכשיו, ראוי שתדעו שאם תתדבקו בתורה, סופכם שתהיו מאושרים, כי זו המציאות ואין בלתה. ולכן ראוי שתדעו זאת, כי ללא ידיעה זו, מי יערב לכם שתוסיפו להתדבק בתורה.

כמתאוננים רע באזני ה'

ומעתה אל דרך העבודה: הנה מלבד דרך העבודה הפשוטה, שהיא להתחזק באמונה, להתרגל לראות את כל הטובות שעושה עמנו השי"ת ולהודות לו עליהם, ישנו ענין אחד של עבודה ונפתח אותו במעשה אותו סיפר הגאון ר' אליעזר שולביץ זצ"ל⁵.

הרב שולביץ סיפר כך: שלחתי לשאול את פי מרן ה' חפץ חיים' זצ"ל אם יכול להמליץ על אדם גדול שיבוא לישיבת לומז'ה להשפיע על הבחורים. השיב לי

⁵ ראש ישיבות לומז'ה בחז"ל ובארץ ישראל ומייסדו, ממלמידי הגה"צ רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל.

שלום לאחר "וטוב יהיה", ולאחר מכן המשיך "בעיניך לברכנו". נהנה מאוד ואמר לסובביו: השמעתם איך פלוני התפלל?! וטוב יהיה, ס'גוט ס'וועט זיין גוט...

האדם מרגיש מחמת מצבו כאומלל ובלי מזל, אומרים לו שלא ידבר כך, הגם שהוא סבור שהוא כך, וזאת מפני שדוד המלך אמר שאינו כדאי לדבר כך. תחת כן יאמר שיש לו להודות על דברים רבים כל-כך, ולאחר מכן ייחד לעצמו זמן לדאגה בלב איש ישיחנה. הן הכרנו אנשים חסידים בכל הדורות שהיו שקועים בצרות עד צווארם, ואעפ"כ לא היו מדברים מעולם בסגנונם של המתאוננים – "שום דבר אינו טוב, אינני יודע מה הקב"ה רוצה ממני..." אלא תמיד היו מזכירים תחילה וסוף ובאמצע שהקב"ה טוב ומטיב ומהללים אותו על הטובות שהוא עושה עמהם.

הוא מה שאמר דוד: אם רוצה אתה להיות "אשרי האיש" ולזכות ל"כל אשר יעשה יצליח", מוכרח אתה לקיים "כל הנשמה תהלל י-ה", ואם אין לך את המילים להלל להשי"ת מרוב צער ומכאוב, התהלך נא עכ"פ כאילו אתה מאושר, כי כשאתה עושה כן, אתה ממילא מהלל לה' בעצם הופעתך, ואז תוכל במהרה להתחמק ממצבך ולעלות מעלה מעלה.

של אדם כששואלים לשלמו צריך להיות – ברוך ה', הודו לה'... לא סגנון של התאוננות.

הודו לה' בי טוב

זהו היסוד! אע"פ שאין האדם מרגיש, צריך הוא לדבר כן בפיו ולהתנהג באופן חיצוני כאילו הוא מאושר עלי אדמות, וכשיעשה כן, זה ישפיע על פנימיותו ויתחיל להרגיש כן. ירא שמים, גם כשידבר על הדברים שאין הולכים אצלו כשורה, יאמר – "תודה לא-ל, יש לי מתנות טובות כל-כך", ורק לאחר שיאמר כן, יוכל לקיים גם המאמר "דאגה בלב איש ישיחנה", ואז זה ישמע באופן אחר לגמרי.

יש לך אדם שרוצה שאנשים יתמכו בו כספית, ובחוששו שאין מי שידוע שהוא באמת נצרך לכסף, הוא הולך ומודיע צערו לרבים. ירא שמים לעולם לא יעשה כן; ירא שמים יסתובב בכל מקום ויספר כמה הוא מאושר, ואע"פ שלא ירגיש שהוא, ידבר כאילו הוא מאושר וזה יגרום לו להיות מאושר – האמנתי כי אדבר. ועוד יותר פירש הרה"ק מקאזמיר זיע"א בפסוק "ואתה אמרת היטב הטיב עמך", אם תאמר שטוב לך, אטיב לך באמת.

מסופר על אחד הצדיקים ששמע פעם לאיש תמים ששם אתנחתא בברכת שים

מדור שבת קודש – לקראת דמדומי חמה ואני תפילתי לך ה' עת רצון

תפילתי לך ה' עת רצון אלוקים ברב חסדך
ענני באמת ישעך.

ונמצא לטעם זה שעיקר הדבר הוא מה
שאנו מוותרים על מה שאחרים עוסקים
בהם, והולכים להתפלל לפני ה'. והרי זה
חיזוק גדול לכל מי שעסוק בענייניו אפילו
בימות החול, וכיון שהגיע זמן התפילה, הוא
קורע את עצמו מעיסוקיו ורץ להתפלל,
שבוודאי נעשית עתו עת רצון ותפילתו
מתקבלת⁶.

לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה

והאמת שדבר זה כבר מבואר בש"ס,
וכך איתא במסכת ברכות (ו, ב): אמר רבי
חלבו אמר רב הונא: לעולם יהא אדם זהיר
בתפילת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא
בתפילת המנחה, שנאמר: ויהי בעלות
המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ענני ה'
ענני. ופירשו המפרשים (טור או"ח רלב)
שהוא מהאי טעמא, כי הנה בתפילת שחרית
האדם עוד לא יצא לעבודתו ובתפילת ערבית
כבר גמר את עבודתו, ולכן בשתייהן אין
הנסיון שלא להתפלל קשה כל-כך, מה שאין
כן בתפילת המנחה שהוא באמצע זמן
העבודה, כי בה הנסיון קשה שלא להתפלל,

הפורש מהבלי הזמן תפילתו מתקבלת

בשבת קודש במנחה אנו אומרים
הפסוק (תהלים סט, יד) "ואני תפילתי לך ה'
עת רצון אלוקים ברב חסדך ענני באמת
ישעך". אנו מבקשים שתתקבל תפילתנו
לרצון, ומבטאים בזאת ששעה זו היא עת
רצון בשמים. וטעם הדבר כתב רש"י
בסידורו, וכן הוא בתשובת הרשב"א (חלק
ה, ס"א), שהיות שהשבת הוא יום מנוחה,
ובדרך כלל אנשים שיש להם יום מנוחה,
מבלים את זמנו בדברי הבל ורעות רוח,
ואילו אנו בני ישראל אין עושים כן, אלא
מנצלים את הזמן לתפילה ולעבודה, אם כן
בוודאי הוא מעורר עת רצון בשמים.

וזה לשון הרשב"א: כי יום השבת הוא
יום מנוחה מכל מלאכה ואפילו ממלאכת
אוכל נפש, ועתות המנוחה מוכנים לבטלה,
וירבו השותים במזרקי יין ומשיחין בדברי
הבאי ונגינות שותי שכר. וכל שאחרים
משיחין בדברי הבאי ובטלה ומתוכם יפרוש
מי שיפרוש להיות נעצר לפני ה' ולהתפלל
ולעסוק במצוה, יותר ראוי להתקבל
תפלתו... ועל זה אמר דוד (תהלים שם)
ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר, ואני

⁶ ראה ספה"ק 'מגן אברהם' פרשת בלק בשם הבעש"ט הק' זי"ע, הובא במקור מים חיים על ספר בעל שם טוב
פרשת קדושים עה"פ הוכח תוכיה, עיי"ש.

ובספה"ק **'זרע קודש'** (פרשת חוקת) בשם הרה"ק **רבי מנחם מענדיל מרימנוב** זיע"א שביאר כך: הנה בספרים הקדושים מבואר שכל בריאה צריך שיקדים לה דבר רוחני שיחייה אותה, וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' שימות החול בכל שבוע ושבוע יונקים את חיותם מיום השבת, ולפי זה כתבו שכבר היתה שבת אחת קודם בריאת שמים וארץ, כי אלמלא כן לא היו יכולים הימים להתקיים.

והנה באותה שבת של קודם בריאת העולם, בעת המנחה, עלה ברצונו יתברך לברוא את העולם בשביל ישראל שנקראו ראשית כדי שיוכל להיטיב להם, ובהגיע הערב, אז הוציא רצונו לפועל כמו שנאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד', ולכן נקרא שעת המנחה בשבת קודש 'רעוא דרעוין', כי **בכל שבת מתעורר הרצון הקדום, ולכן אנו מתפללים אז 'ואני תפילתי את רצון' שיתגלה הרצון שהיה לו אז להטיב לברואיו בעת הזאת שעת המנחה.**

הרי כל הטובות שהקב"ה מטיב לבריותיו, הן בעולם הזה והן בעולם הבא, הן הידועים לנו והן שאינם ידועים לנו, כולן כלולות הן באותו רצון שעלה אצל השי"ת באותה שבת בשעת המנחה. והרי טובותיו של הקב"ה הידועים לנו הם כאין וכאפס לעומת הטובות שהקב"ה באמת מטיב לבריותיו, שהרי טובותיו מפוזרות על כל הזמנים ועל כל הנפשות ועל כל המקומות, כך שאין ביכולתנו להשיג אפילו חלק קטן מטובותיו, ואם ניקח את כל הטובות האלו

וכשהאדם מנתק עצמו מכל עיסוקיו והולך ומתפלל מנחה, הוא בוודאי נענה בתפילתו כפי שאלוהו נענה בשעתו בתפילת המנחה. והאמת שהדבר נחוץ לדעתו במיוחד כעת עם התקרבות זמן החורף כאשר הימים מתקצרים וזמן תפילת מנחה מקדים מיום ליום, עד שבאמצע החורף הוא יוצא בשעה שרבים עדיין נמצאים בעבודתם, כי אז הנסיון שלא להתפלל או שלא להתפלל בציבור, נעשה קשה יותר. אכן על כגון דא אמרו חז"ל (אבות פ"ה מכ"ג) "לפום צערא אגרא", ופירושו **המפרשים⁷ שיעקר השכר הוא שהמצוה תהיה יותר בשלמות כי "שכר מצוה מצוה", ואז ממילא יומשך על האדם אור בהיר יותר והשפע יבוא עליו בהרחבה גדולה.**

והנה אם שעת תפילת המנחה בכל יום היא עת רצון כמו שנתבאר, כל שכן בשבת קודש, שאז היא עת רצון על גבי עת רצון מהטעם שנתבאר **בתשובת הרשב"א** שדרכם של בני אדם שביום מנוחתם מבטלים את זמנם לריק, והיות שבני ישראל אין עושים כן, אלא **מתאמצים ובאים לבית הכנסת להתפלל, מתעורר אז הרצון, ולכן אומרים אז הפסוק "ואני תפילתי לך ה' עת רצון".**

התעוררות הרצון הקדום להטיב לבריות

אכן בספרי החסידות מצאנו טעם אחר על-פי חסידות מדוע שעת המנחה בשבת היא עת רצון, וכך הביא בספה"ק **'בני יששכר'** (מאמרי השבתות מאמר ח)

⁷ ראה 'דרך חיים' למהר"ל מפראג ז"ע.

ונצורות.

וראה זה מצאתי בדרשות ה'חתם סופר'⁹ (ח"ב דף שנט) שהביא מה שמבואר בקרא שחנה התפללה בעת המנחה שהרי כתוב שהלכה להתפלל אחרי הסעודה, וכתב: ואמנם צריך טעם באמת מאי טעמא לא התפללה עם הציבור בשחרית, אדרבא בשעת מנחה דינין שריין בעלמא (כידוע שאז השמש שוקעת והדינין שורין עד חצות הלילה), ויתכן שהיה אז ראש השנה⁹ בשבת, ובשבת במנחה מעורר רצון העליון כידוע ליודעים, ובקשת בני צריך התעוררות רצון העליון, דבני חיי ומזוני במזלא תליא, שהוא מזל העליון כידוע (שהוא הרצון של כל הרצונות).

בעת רצון עניתיך

עוד טעם לאמירת "ואני תפילתי" הובא בספר 'שבלי הלקט'¹⁰ (סי' קכו), וזה לשונו: ובשם רבי נתן ב"ר מכיר זצ"ל¹¹ מצאתי למה אומרים במנחת שבת ואני תפילתי, בשביל שצרה אחרונה שלא נהייתה מעולם כמוה תהיה בעקבי הקץ ט' חדשים, שנאמר (מיכה ה, ב) 'לֵכֶן יִתְּנֶם עַד עַתַּת יוֹלְדָה יִלְדָה', והיום האחרון תכבד הצרה מכל שלפניה, ויום שבת יהיה, וכל היום תהיה הצרה עד עת המנחה, ואז יהיו ישראל נעני

שבכל הזמנים ובכל הנפשות ובכל המקומות, נבין שהן רק פירוש לרצונו יתברך באותה שעה, ולכן נקראת שעה זו עת רצון והיא מסוגלת לקבלת התפילות⁸.

רצון כל הרצונות

ואם נבוא חשבון, יתבאר לנו לדברי הרה"ק מרימנוב זיע"א, שעת רצון זו גדולה מכל עת שנאמר עליהם עת רצון (הגאון המקובל ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל אסף בקונטרס אחד את כל עתות הרצון כעמיר גורנה, ובהן ברכת כהנים וחודש אלול מכניסתו ועד יציאתו), שהרי כל עת רצון נובע מאותו רצון שעלה אצלו יתברך בשבת זו בשעת המנחה, כי מחמת אותו רצון להיטיב לבריותיו נתן לישראל את תורתו, ובין השאר צוה בה על הכהנים לברך אותם בהוסיפו "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" (שפירושו או שיברך את הכהנים בעבור שמברכים את ישראל, או שיברך את ישראל באמצעות ברכת הכהנים), וכל זאת כדי שתהיינה לבניו עתות רצון תמיד למען יוכל להיטיב להם יותר ויותר.

ומטעם זה נקראת שעה זו 'רעוא דרעוין' שתרגומו 'רצון הרצונות', מפני שהרצון שמתעורר אז הוא המקור לכל עתות הרצון, ולכן יכולים בשעה זו לפעול גדולות

⁸ ראה עוד ב'מאור ושמש' מאמרים מלוקטים.

⁹ ראה דברי ה'חתם סופר' עצמו בהגהותיו על או"ח (מג"א סי' תקפ"א ס"ק ט"ו), שמוכיח בפירוש מאמרם ז"ל (ר"ה י:) שרה רחל וחנו נפקדו בראש השנה, שהכוונה לנפקדו במרומים ותפילותיהן נענו ונגזר עליהן להפקד ולא לתחילת ההריון. ראה רש"י (שם) ד"ה נפקדו.

¹⁰ לרבינו צדקיה ב"ר אברהם הרופא ממשפחת הענוים, מחכמי רומא תלמיד חכמי המקום וביניהם הריב"ן ולמד תקופה באשכנז אצל תלמידי הר"ש משאנץ.

¹¹ מחכמי אשכנז בדורו של רש"י ז"ל, אביו רבי מכיר היה נכדו של רבי מכיר אחי רבינו גרשום מאור הגולה.

בשאר זמנים, ותיקן להם שישמעו קריאת התורה בשבת במנחה ובשני וחמישי וקריאת התורה בשחרית של שבת משה רבינו תקנו, מכל מקום היא חשובה יותר משום שהיא באה בשעת עת רצון.

ונמצאנו למדים שכל מה שדיברנו בענין קריאת התורה של שחרית שהיא דוגמת מעמד הר סיני וממשיכה אור גדול על המקשיבים לקול הקורא, עולה ביתר שאת וביתר עוז על קריאת התורה של מנחה, כי עת רצון אז לישראל ועל ידי קריאת התורה נמתקים כל הדינים.

ונבאר: הנה רצון הקב"ה הוא להטיב לבריותיו בכל מה דאפשר בלי שום גבול וצמצום, ואף כי יאמר האדם שמא טוב לי שאני מתייסר או שחסר לי בפרנסתי וכדו' כי דווקא על-ידי כך יהיה לבי נכנע ואתקרב אל ה', הלא הקב"ה יכול לפעול באדם שייכנע אליו גם מבלי שיזדקק ליסורים, ויכול הוא לשמור עליו שלא תיפגע רוחניותו על ידי גשמיותו, שהרי זהו רצונו יתברך שלא יחסר לאדם מאומה לא ברוחניות ולא בגשמיות. וכבר כתב כן הגאון מלבי"ם בביאור הלשון בפרשת המן (בשלח טז, ז) "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", שכאשר יהיה מזון לישראל, יתרבה בזה כבוד ה', כי כבוד גדול הוא לה' אלוקי ישראל כאשר בנוי אינם חסרים כלום. והנה הדינים הם המעכבים בעד הרצון העליון להטיב לבריותיו בשלמות גמורה.

במנחה ומיד יבוא משיח ויושיענו, הדא הוא דכתיב (ישעיהו מט, ח) 'בְּעֵת רְצוֹן עֲנִיתִיךָ וַיְכִיֹּם יְשׁוּעָה עֲזָרְתִיךָ', והיינו דכתיב (שם ל, טו) 'בְּשׂוּבָהּ נִנְחַת תְּשׁוּבָנוּ', כלומר ביום נחת תְּשׁוּבָנוּ, שבו תגאלו, ותפילת המנחה קורא עת רצון שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר ויהי בעלות המנחה וגו'.

ולכשנצטרף דברי רבי נתן ב"ר מכיר לדברי הרה"ק מרימנוב זיע"א, הם מבוארים הפלא ופלא, כי היות ששעת המנחה בשבת היא העת רצון הגדול ביותר, לכן בה תצמצם הישועה הגדולה, כי לישועה הגדולה ביותר זקוקים לעת רצון הגדולה ביותר, לרעוא דרעוין¹².

השבת מהפכת את הדין לרחמים

עוד מבואר בזה"ק טעם אחר באמירת "ואני תפילתי", והוא כי לעולם שעת המנחה היא זמן של דין, חוץ משעת המנחה שהשבת מהפכת אותה מדין לרחמים, ומאחר שהיא מתהפכת מדין לרחמים, לפיכך היא עת רצון, כי דין שנתהפך לרחמים מעורר הרצון יותר מרחמים שהיו רחמים מתחילה.

ואיתא בסידור האר"י ז"ל שטעם זה חשובה קריאת התורה של מנחה יותר מקריאת התורה של שחרית, והגם שקריאת התורה של מנחה נתקנה רק על-ידי עזרא הסופר בשביל יושבי קרנות שאינם לומדים

¹² בעניין זה יש להביא עובדא מעניינת שסיפר הרה"ח רבי ישראל דוב גאלדהאבער שליט"א ששימש את הרה"ק רבי יוחנן מטסאלין-קארלין זי"ע בעת חוליו ר"ל: בש"ק אחת בזמן רעוא דרעוין שלחני הרבי לביהמ"ד לקרוא את אחד החסידים, כשחזרתי לעמוד לפניו לשמשו שאלני הרבי "האם פגשת משהו בדרך?" עניתי בשלילה ושאלתיו "את מי הייתי אמור לפגוש?" ענני הרבי "אולי משיח" חזרתי ושאלתיו "הרי אמרו (עירובין מג, ב) שאיננו בא בשבתות", ענה הרבי "שבת פארנאכט קען ער יא קומען".

פה לקטרג מאחר שבני ישראל מתדבקים בתורה ומקיימים התכלית למענה רצה הקב"ה להיטיב לבריותיו.

כך או כך ראוי שנדע מה מחכה לנו בקריאת התורה במנחה, כדי שלא נתפתה להתאחר לתפילת המנחה או להתעסק בדברים אחרים בשעת הקריאה, כי אז נפסיד ח"ו מתנה טובה זו.

מסירת מודעה בשבת במנחה

ובספה"ק 'שפת אמת' (חקת תרל"ד) כתב שיש בדינו לגלות רצונו יתברך ביתר שאת, וזאת על-ידי חיזוק ההשתוקקות בשעה זו שבצאת השבת לא יחזור לשקוע בעובדא דחול. וזה לשונו: ואני תפילתי לך ה' עת רצון קבעוהו במנחת שבת שהיא עת רצון. והאמת כי בני ישראל מעוררין בתפלתם עת רצון כמו שדרשו חז"ל (ברכות ז, ב) אימתי עת רצון כשציבור מתפללין... רק מכל מקום יש עתים שהקב"ה משתוקק לרצון זה שבני ישראל יגרמו רצון, וזה רעוא דרעוין, שהקב"ה יש לו רצון שיעוררו בני ישראל עת רצון... ולכן צריך האדם להשתוקק להשי"ת בסוף יום השבת לבקש שלא יהיה נפרד על-ידי מעשים של חול, וכמו מסירת מודעה קודם המעשה.

פירושו של דבר, שבשבת במנחה יש לו לאדם להתחנן בפני השי"ת, שהשבוע הבא עליו לטובה יהיה שבוע בו לא ייכשל במעשיו ולא יתבלבל עליו רוחו, ושלא יכעס ולא יכעיס את ה' ושיתן בלבו אמונה הכנעה וענוה. כל מה שהאדם מתפלל עליו בתחילת היום כדי שהיום יעבור עליו בשלום, יש לו לאדם להתפלל בשבת במנחה, והוא מעין מסירת מודעה שרצונו להשוות רצונו לרצון

יתכן שהדינים התעוררו בעקבות חטא עץ הדעת, יתכן שהתעוררו מפני שאדם זה עצמו חסר במידת הבטחון, או מפני שחטא באיזה חטא אחר, ויתכן שהתעוררו גם מחמת הזמן המעורר דינים. אולם כשהרצון העליון מתעורר, אז הוא מתגבר על כל הדינים וממתיקם, שהרי הרצון העליון היה בטרם בריאת העולם כשעדיין לא היה שום צמצום, ולכן נחשבת שעת המנחה בשבת קודש לזמן המסוגל לקבלת התפילה, מפני שאז הרצון העליון מתעורר, ואפשר אז לפעול שגם הדין יסכים לרחמים, ולכן תהיה ישועת ישראל בעת המנחה כמו שהביא בשבלי הלקט.

שיהו קורין במנחה משום

יושבי קרנות

ולדברי האר"י ז"ל נמצא שקריאת התורה היא חלק גדול בעבודה זו של גילוי רצונו של השי"ת, כי אז מאיר האור ומתמתקים הדינים. וכעין זה כתב הרמח"ל, וזה לשונו (אוצרות רמח"ל עמ' רנ): ובשבת במנחה קורין במנחה משום יושבי קרנות (ב"ק פב, א). והסוד, המלכות נקראת קרן (זוה"ק ויקרא יט, א), והקליפות הם יושבי קרנות, שאוחזים באלו הקרנות שהם המדריגות התחתונות של המלכות, ובשבת יש גילוי בכל העולמות בשעת מנחה, ולהחזיק זה המאור שלא יהנו שום חלק קטן ממנו, החיצונים, בירידת המדריגות, לכך קורין בתורה, שהתורה ממשכת האור לקדושה לבדה.

הוי אומר: בשעת קריאת התורה בני ישראל מתדבקים באור התורה, וממילא יוכל להתגלות רצונו יתברך להטיב לבריותיו, שהרי המשטין אין לו שום פתחון

ה' הקדוש". ודבריו מבוארין, כי הנה בעולם הבא בגן עדן אין שום רצון אחר מלבד רצונו יתברך, ולכן כאשר מתעורר בו באדם הנמצא בזה העולם החשוך ההרגשה – אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועה ה' ולבקר בהיכלו, ולמרות שבדרך כלל הוא מסובב ברצונות מרצונות שונים, עכשיו כל רצונו אינו אלא להתבטל לרצון ה' בשלמות, הרי הוא מהפך את העולם הזה שלו לעולם הבא, כי זוהי ההרגשה שמרגישים בעולם הבא.

הן אמת שהאדם הוא בשר ודם, ולכן יתכן שהגם שירגיש הרגשה זו, כיון שתצא השבת מיד יחזור לרצונותיו ויאמר: "הב הב". אך מכל מקום זו נקראת התגלות אלוקות. התגלות אלוקות אינה בהכרח התגלות שמימית שגורם זעזוע ופרכוס לכל גופו, אלא אדרבא, ההתגלות האלוקות האמיתית נעשית בעומק לבו של אדם, שהרי האדם הוא עולם קטן, וכשרצונו לעשות רצון קונו כובש אותו, זה נקרא התגלות אלוקות.

ואמר הרה"ק מראדוויל, ששעת המנחה בשבת קודש, היא הזמן להתגלות זו, כי אז כל מה שמבקשים הוא כדי שנוכל לעבוד את ה' ולעשות רצונו בששת ימי המעשה. ואפשר שכל זה כלול במסירת המודעה שהזכיר ה'שפת אמת', כי מגלים אנו שכל מה שנבקש ואע"פ שנבקש על מילוי רצונותנו, יהיה זה רק בכדי שנוכל לעבוד את ה' ולעשות רצונו. והגם שלא נזכור אז את שורש רצוננו מפני שנתבלבל מחמת המולת ימות החול, הננו לגלות לעת כזאת ששורש רצוננו אך ורק לעשות רצון קונו.

וטעם הדבר שדבר זה דייקא מועיל לגלות רצונו יתברך, כי היות שרצונו יתברך היה שבניו יעבדו אותו בלב שלום ויוכל להטיב להם, נמצא שכאשר האדם מוסר מודעה שרצונו לעשות רצון קונו, הוא מעורר בזה הרצון של הקב"ה להשלים רצונו להטיב לו.

ואמנם מדברי ה'שפת אמת' למדנו שהגם שהוא עת רצון גדול מכל עתות הרצון, מכל מקום אינו מתעורר לבד, אלא הוא זקוק תחילה לאתערותא דלתתא, וזאת על-ידי מסירת מודעה זו, וכלשון השפת אמת: וזה רעוא דרעוין, שהקב"ה יש לו רצון שיעוררו בני ישראל עת רצון.

היצר משקיע את כל כוחו להכניס אותנו לשאננות קודם תפילת המנחה בשבת, וליתן לנו ההרגשה כאילו אנחנו כבר אחרי כל עבודת השבת, וכל זה מפני שהוא יודע כמה גדול כוחה של תפילה זו להשפיע על כל השבוע. ובכן, צריכים אנו להתגבר עליו על-ידי שנעשה הכנה קודם מנחה ונתלהב בתפילת המנחה עצמה לא פחות מכפי שמתלהבים בתפילת שחרית של שבת, ועל ידי כך נמתיק את הדינים ותפילתנו תתקבל לרצון להמשיך השפע לכל השבוע. הלא כבר אמרו חז"ל (חגיגה ד, א) "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". בל נהיה שוטים, אלא נזכור שמפתח האוצר מסור בידינו...

זמן של התגלות אלוקות

ובספר "אור יצחק" להרה"ק רבי יצחק מראדוויל זיע"א איתא בזה הלשון בענין מנחה דשבת: "אין לך התגלות אלוקות יותר מזה שאנחנו רוצים אך רצונו

מדור הילולא דצדיקיא

ה'בן איש חי' – הגאון רבי יוסף חיים בן הרב אליהו וצ"ל

נסתלק לגנוי מרומים ביום י"ג אלול ה'תרס"ט

מכת נשמה זו שנתקשר בה ולכן קרא את שמות כל הספרים שחיבר על שמות הכינויים של בניהו בן יהוידע.

תבלין אחד יש לנו ושבת שמו

אחת מהפרפראות העריבות לכבוד שבת קודש מופיעה בספרו "בן יהוידע": (שבת קיט, א) בגמרא מובא שכאשר אנטונינוס התפלא על הטעם הנפלא שבתבשילי השבת, אמר לו רבינו הקדוש: "תבלין אחד יש לנו ושבת שמו". מבאר ה'בן איש חי': אותיותיה של "תבשיל" הן "לי שבת". נתכוון רבי לומר שהטעם המיוחד של תבשילי השבת מקורם בקדושת השבת ואין לגוי חלק בו. "לי שבת" – לי ולא לזרים.

נוסיף בזה ביאור: כשיש טעם טוב במאכל, עדיין אינו ערב לחיך כל אחד, כי כשם שפרצופיהם אינם שווים ודעותיהן אינן שוות, כך כל אחד אוהב טעם אחר במאכלו. והרי דבר זה פלאי הוא, כיצד יתכן שאותו טעם, אחד יחשוק לו והשני יסלוד ממנו. צריך לומר, ששורשו של הטעם הוא דבר רוחני ושייכת אל הנשמה, יש מי שנשמתו קשורה לטעם זה ויש מי שנשמתו אינה קשורה לטעם זה אלא לטעם אחר.

הסיבה שבשבילה נמשכים כל בני

רב פעלים לתורה ולתעודה

הגאון 'בן איש חי' צ"ל נחשב לאחד מגדולי רבותינו, אשר הותיר לנו למחיה תורה הרבה בכל מקצועות התורה, פנינים יקרים ונחמדים ופרפראות ערבים לחיך, כל אלה בנוסף לפיוטו הנחמד "ואמרתם כה לחי' המושר בכל מקהלות היהודים.

ידוע שספריו נקראים על שם הפסוק הנאמר אצל "בניהו בן יהוידע" מגיבורי דוד המלך ע"ה: (ש"ב כג, כ) ו'בניהו', 'בן יהוידע', 'בן איש חי', 'רב פעלים', 'מקבצאל'. לפי המסורת, הסיפור היה כך: מקום מגורו היה אמנם בבגדאד שבבבל, אך כל ימיו השתוקק לעלות לארץ ישראל. בשנת תרכ"ט זכה לעלות לארץ ישראל ואז יסד את פיוטו "ואמרתם כה לחי". במסעו, השתטח בין השאר על ציונו של בניהו בן יהוידע סמוך ונראה לעיה"ק צפת (כיום ביישוב ביריה) ואז זכה לרזי דרוזין ונפתחו לו מעיינות החכמה.

הן כלל הוא בידנו שהמשתטח על קברו של צדיק נקשרות הנשמות זו בזו והוא זוכה על ידי כן לשפע גדול. אף הוא בהשתטחו על קברו של בניהו בן יהוידע, זכה להשגות נפלאות והכיר שזהו שורש נשמתו. הוא הבין שחידושי תורתו נובעים

הביצים של שבת.

הנה מעשה זה שני לימודים יש לו עבורנו. הראשון הוא עצם זה שסעודות השבת ומאכליהן, חודרים עמוק עמוק בעצמות ילדינו, ולעולם לא נדע עד כמה הן משפיעות עליהם לטובה ומתי יעמדו להם לעזר ולסיוע. והדבר השני הוא הסוד שבמאכלי השבת שהם שייכים לנשמה היהודית ואין לו לגוי חלק ונחלה עמהם.

ובדרך אגב ראוי להדגיש, שכלל הוא בידינו שיהודי נשאר יהודי ולעולם לא יוכל להיפרד מאומתו אע"פ שיטבול ז' פעמים ויכוון להמיר את דתו. אכן חבירו דיבר עמו לפי טעותו, וכך אמר לו: וכי סבור אתה להפוך לגוי עם המרתך?! הלא אם תהפוך לגוי לא תרגיש את הטעם בביצים... ואכן הפעולה פעלה את פעולתה.

הודאה על-פי סדר האברים

עוד דבר נאה כתב ה'בן איש חי':
חז"ל תיקנו כשמבדילים על היין במוצאי שב"ק, לברך ד' ברכות לפי הסדר הבא: בורא פרי הגפן, בורא מיני בשמים, בורא מאורי האש, והמבדיל בין קודש לחול. ולמה בסדר הזה דווקא? משום שיש להודות להשי"ת לפי סדר האברים של האדם ממטה למעלה. תחילה יש להודות לו על הפה וחוש הטעם שבו – בורא פרי הגפן. אחריו על החוטם וחוש הריח שבו – בורא מיני בשמים. אחריו על העיניים וחוש הראיה שבהן – בורא מאורי האש. ואחריהן על דעתו של האדם המבדלת בין קודש לחול.

דוד בשתיים ולא עלתה לו

עוד דבר נחמד כתב: במסכת יומא

ישראל אל מאכלי השבת, היא מפני שהם מזרע ישראל וקשורים אל מאכלי השבת, אם כי אצל אדם יותר גדול, ההימשכות אחר מאכלי השבת הוא בכוונות יותר גבוהות, ואצל האדם הפשוט, בכוונות פשוטות יותר. אך הגוי אין לו שום שייכות למאכלי השבת ולכן אינו יכול להימשך אליהם.

טעם הביצים שהציל את היהודי

מרדת שחת

מוסיף שם ה'בן איש חי': ושמעתי מעשה שהיה בדורות הקדמונים פה עירנו בגדר. יהודי אחד המיר דתו לדת ישמעאלים אצל הממשלה ולדעתם לא תתקיים המרתו אלא אם יבוא חכם היהודים שבעיר וידבר עמו בינו בינו באיזה דברים שירצהו לחזור בו, וכאשר זה ישמע דברי הרצויים של החכם ויסרב ולא יקבל דברי החכם אלא רק להמיר, אז תהיה המרה שלו חזקה שאינה תלויה בשום אונס וסיבה אלא נמצא שהוא אוהב דתם מלב ונפש.

ואותו היהודי בא אצלו החכם שבעיר וידבר עמו כמה דברים יקרים וטובים למשוך לבו לדת ישראל ולא יכול, אלא זה עודנו עומד במרדו להמיר, וקודם שנסתלק החכם, בא יהודי אחד שהיה חבר של זה, והוא יודע בו שמקטנותו ערבים לו הביצים של שבת אשר מניחים אותם על חמין של קדירה, ואוהב לאכול בכל שבת שבעה ושמונה ביצים מחמת שערכים לו הרבה, ויגש אליו ויאמר לו: אם תמיר מה תעשה בשביל הביצים של שבת? כי זה העריבות של הביצים לא תמצא אלא אצל היהודים שומרי שבת. ודבריו של זה תיכף עשו פירות בלב זה האדם, וחזר בו מן ההמרה בשביל

שלא היו לו מלחמות כבדות, שהרי נשמתו נקייה היתה ולא היה צריך לתקנה, לכן החמיר עמו הקב"ה והענישו על חטאתו).

אך דוד המלך שתי מלאכות מוטלות עליו, כי נפשו בה סיגים הרבה (הלא כי כן, כשאנו לומדים את הפסוקים בספר שמואל, אנו נחשפים למלחמות בלי סוף שהיו מנת חלקו של דוד ע"ה. כל הקשיים שהאדם רק יכול להעלות בדעתו נערמו לו לדוד המלך בדרכו, וכל זה מפני שנשמתו הגיעה לעולם עם סיגים הרבה) והיה צריך ליגע ולהילחם בשבילים מאוד מאוד, ראשית להפריד ממנה הסיגים, והב' לקשטה ולעדנה שהוא ענין סור מרע ועשה טוב, וכיון שהוא היה עסוק בשתיים, לפיכך לא עלתה לו חטאתו.

מעתה הפירוש הוא כך: שאול באחת ועלתה לו – שאול שהיה עסוק רק באחת, לקשט את נשמתו ולעדנה, נחשב לו מה שהחיה את אגג לחטא חמור ונענש עליו. דוד בשתיים ולא עלתה לו – דוד שהיה עסוק בשתיים, הן להפריד את הסיגים מנשמתו והן לקשטה ולעדנה, מחמת קושי מלאכתו לא נחשבו לו חטאיו כחמורים כל-כך, ולכן לא נענש עליהם.

ענוש לנער על-פי כוחות נפשו

והנה אם כי אין שכלנו הקלוש יכול להשיג בגדולת מלכי ישראל דוד ושאול, ואין אתנו יכול לדון בחטאם ועונשם, מכל מקום יכולים אנו ללמוד לפי השגתנו לענין חינוך התלמידים: בבואנו להעניש ילד על מעשה לא טוב שעשה, נבדוק תחילה את כוחות הנפש שלו ונחשב על פיהם בפני איזו דרגה של קושי עמד בעשותו מעשה זה. יש והמחנך מגלה שארבעה ילדים עשו אותו

(כב, ב) עסקו חז"ל בענין חטאותיהם של שאול ודוד לפי מדרגותיהם והעונשים שונענשו בעבורם. לשון הגמרא היא: "שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו". שאול החייה את אגג ונלקחה מלכותו ממנו ונהרג, ודוד נכשל בשתיים ולא נלקחה מלכותו ולא נהרג.

והנה פשטות כוונת הגמרא היא, שהנמצא קרוב אל ה', יש לו להקב"ה חשבון מיוחד עמו וכביכול מוותר לו. וכך איתא שם בגמרא: "אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה". ופירש רש"י: "כמה סמוך ומובטח ואין צריך לחלות ולדאוג מכל רעה, מי שהקב"ה בעזרו, שהרי מצינו שאול נכשל באחת ועלתה לו לרעה לקונסו מיתה לבטל מלכותו, ודוד נכשל בשתיים ולא עלתה לו לרעה".

אכן הדברים מעוררים תמיהה עצומה: הרי יש דין ויש דייק ואין הקב"ה מקבל שוחד, וכבר אמרו חז"ל "כל האומר הקב"ה ותרן, יותרו עצמותיו", ואין יתכן שיבדיל הקב"ה בין דוד לשאול?

מביא על כך ה"בן יהוידע" ביאור נחמד שיש בו תועלת לדידן לענין חינוך הבנים וכפי שיבואר. וכך הם דבריו: **במאמר הזה נראה לי בס"ד כי שאול המלך לא היו סיגים בנשמתו** (נשמתו של שאול היתה זכה ונקיה בלי שום פסולת, כפי שהעיד עליו הפסוק שהיה גבוה משכמו ומעלה, ולא היה לו שום צורך בלייגע את עצמו כדי לנקותה ולטהרה), **ובא לעולם הזה במטרה אחת שהיא לקשטה ולעדנה** (תכליתו היתה להוסיף על נשמתו יותר ויותר), **וכיון דאין לו טורח גדול בתיקון נשמתו ואין לו אלא מלאכה אחת, לכך עלתה לו חטאתו** (מאחר

בעלה הרבה ומחבב אותה מאוד, והיינו משום דחן אשה על בעלה, וכן ישראל עם הקב"ה הם נמי כדמיון אשה ובעלה כנודע.

ומה שאמרו 'חן מקח על מקחו' רמז לשבועות שבו ניתנה תורה לישראל, שהקב"ה החזירה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבלה כי אם ישראל, והתורה נקראת מקח, וכמו שכתב הפסוק "כי לקח טוב נתתי לכם", ודרשו רז"ל "אמר הקב"ה אל תעזבו את המקח שנתתי לכם", הרי קראה מקח. וזהו מן מקח הוא התורה על מקחו, אלו ישראל דווקא, מה שאין כן אומות העולם שלא אהבו אותה ולא קבלוה.

ומה שאמרו 'חן מקום על יושביו' רמז לסוכות שהאדם עוזב דירתו המצויירת ומכויירת ועושה לו בראש גגו דירה מעצים ועלי אילנות ויושב בה כדרך שעושים שומרי השדות, והוא שמח ואוהב דירה זו של הסוכה יותר מדירת ביתו ומכבדה יותר מכל דירתו, והיינו משום דעיקר חן המקום הוא על יושביו, דכמו שתמצא שיש איזה אדם שאוהב לדור בבית אחד קטן ואינו אוהב לצאת מתוכו גם כשיש סיפק בידו לקנות בית אחר יותר טוב ממנו הרבה, והיינו משום דחן מקום על יושביו.

זכות הגאון ותורתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מעשה והוא מכוון בעבור כך לסלק את כולם מבית התלמוד. לא, לא, על המחנך לדעת שאין האחד שווה לרעהו בכוחותיו ואשר לכן אין דין אחד לכולם. ואע"פ שאין בכוחנו להמעיט מחומרת העולה, עלינו להתדבק בדרכיו של הקב"ה, ולהעניש אך ורק על-פי חשבון כוחות נפשו של כל אחד ואחד.

שלוש רגלים – שלוש חינות

עוד נביא דיבור נפלא מספרו על התורה "אדרת אליהו" (פרשת פנחס) המבטא את גודל האהבה שבין הקב"ה וישראל, וזה לשונו: יובן בס"ד לפרש מאמרם ז"ל (סוטה מז, א) ג' חינות הן, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו, חן מקום על יושביו. 'חן אשה על בעלה' מרמז לפסח שבו יצאו ישראל ממצרים הגם שלא היו ראויים לכך יען כי היו גוי מקרב גוי – מה אלו עובדי עבודה זרה אף אלו עובדי עבודה זרה, ואפילו הכי נשאו חן בעיני הקב"ה וגאלנו ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה, והכה כל בכור בכבודו ובעצמו. וזהו משום דחן אשה על בעלה, כי כן תמצא לפעמים שהאשה היא כעורה ואפילו הכי אוהב אותה

**פטרונני מכון הבינני
חודש אלול**

ידידינו החשובים

**הרוצה בעילום שמו
לזכות לברכה והצלחה**

**הרוצה בעילום שמו
לז"נ הרב ר' אברהם יהושע
בן הרב ר' משה אריה זצ"ל
אבד"ק נאסאד**

**חבר וועד הפועל
ר' יואל פילאפף הי"ו
לזכות לכתיבה וחתימה טובה**